

Lana Milivojević Kruljac*

DISCIPLINSKI POSTUPAK U MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA REPUBLIKE HRVATSKE TE OPĆE NAZNAKE NEKIH POREDBENIH SUSTAVA DISCIPLINSKOG SUDOVANJA

U radu se prikazuje disciplinski postupak koji se u Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske provodio protiv policijskih službenika zbog teških povreda službene dužnosti kao kazneni postupak sui generis, sve do stupanja na snagu novog Zakona o državnim službenicima (NN br. 92/05.), kojim je propisano da od 1. siječnja 2006. započinje nov režim te da će se disciplinski postupak od tog dana provoditi prema odredbama Zakona o općem upravnom postupku (NN br. 53/91., 103/96. - Odluka USRH). Prikazano je dosadašnje postupanje i praksa disciplinskog suda od početka njegova samostalnog rada dana 1. siječnja 2002. do zaključno 1. siječnja 2006., uz kratak prikaz i kritiku novog propisa koji se ubuduće ima provoditi, a koja je praksa u vrijeme pisanja ovoga rada, stupanjem na snagu novog Zakona o državnim službenicima, tek zaživjela.

1. DISCIPLINSKI SUD MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA REPUBLIKE HRVATSKE

1.1. Osnivanje i početak rada

Općenito gledajući, u kaznenom pravu postupci se mogu podijeliti na kaznene postupke, prekršajne postupke i disciplinske (stegovne) postupke.

Tako je u Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske ustrojen kao poseban odjel - Odjel disciplinskoga sudovanja, u kojem se provode disciplinski postupci, odnosno postupci zbog težih povreda službene dužnosti, koji se pokreću i vode protiv policijskih službenika MUP-a RH kao osoba ovlaštenih na poduzimanje određenih službenih radnji i postupanja (policijske ovlasti utvrđene Zakonom o policiji (NN br. 129/00.)).

* Lana Milivojević Kruljac, dipl. iur., sutkinja Disciplinskog suda Ministarstva unutarnjih poslova RH

Unutar Odjela, koji spada pod Upravu pravnih i kadrovskih poslova MUP-a RH, ustanovljeni su prvostupanjski disciplinski sudovi (Zagreb, Rijeka, Split i Osijek) i drugostupanjski Disciplinski sud kao žalbeni sud za područje čitave Hrvatske (sjedište MUP-a RH u Zagrebu, Vukovarska 33).

Disciplinski sud takvog ustrojstva započeo je s radom 1. siječnja 2002., a do tada su se postupci zbog povreda službene dužnosti, po tadašnjem nazivu povreda radne discipline, vodili u skladu s odgovarajućom primjenom Zakona o kaznenom postupku u okviru policijskih uprava i nije postojao samostalan i neovisan sud kao što je to danas. Sama materija bila je regulirana odredbama Zakona o državnim službenicima i namještenicima i o plaćama nositelja pravosudnih dužnosti (NN br. 74/94.), poglavlje V. - Odgovornost državnih službenika za povrede službene dužnosti, čl. 40.-77., i Zakona o unutarnjim poslovima (NN br. 76/94.), poglavlje V. - Disciplinska odgovornost, čl. 80-92., koji više nisu na snazi.

Također, prije su postupke provodili zaposlenici policijskih uprava, što nije bilo idealno rješenje jer je nedostajala njihova funkcionalna neovisnost pri donošenju odluka. Stoga je ustanovljivanje jednog novog, samostalnog, stručnog i funkcionalno neovisnog tijela bila potreba koja se ostvarila početkom rada Disciplinskog suda MUP-a RH s danom 1. siječnja 2002.

1.2. Ustrojstvo, sastav i nadležnost disciplinskog suda

Temeljni propisi kojima je regulirana materija disciplinskoga sudovanja do stupanja na snagu novog Zakona o državnim službenicima (NN br. 92/05., u daljnjem tekstu ZDS) bio je Zakon o državnim službenicima i namještenicima (NN br. 37/01., u daljnjem tekstu ZDSN) i sada je još uvijek Zakon o policiji (NN br. 129/00., u daljnjem tekstu ZOP), koji se primjenjuje kao *lex specialis* u odnosu prema prethodno navedenom ZDSN-u i novovažećem ZDS-u.

U ZDSN-u u VI. dijelu, člancima 35.-61. bila je propisana odgovornost za povrede službene dužnosti koje počine državni službenici u okviru obnašanja državne službe, a sada je to propisano čl. 96.-99. ZDS-a. Važno je napomenuti da su i dalje ostale odvojene kaznena od disciplinske odgovornosti, jer oslobođanje od kaznene odgovornosti ne isključuje disciplinsku odgovornost.

No, na policijske službenike, za kojih je povrede službene dužnosti i ustanovljen disciplinski sud MUP-a RH, kao poseban zakon primjenjuje se ZOP, kojim se u 10. poglavlju u čl.110.-124. propisuje sve vezano uz disciplinski postupak.

Tako je, vezano za ustrojstvo disciplinskoga suda, čl.114. ZOP-a propisano da se za policijske službenike u Ministarstvu u sjedištu (Zagreb, Ulica grada Vukovara 33) i policijske službenike policijskih uprava ustrojavaju prvostupanjski i Drugostupanjski disciplinski sud.

Vežano uz sastav suda, člankom 115. ZOP-a propisano je da se prvostupanj-ski sud sastoji od predsjednika i dva člana, a Drugostupanj-ski sud od predsjednika i četiri člana, te da su predsjednik i članovi vijeća prvostupanj-skog i Drugostupanj-skog disciplinskog suda zaposlenici Ministarstva u sjedištu. Svi suci po struci su diplomirani pravnici, primljeni u radni odnos na neodređeno vrijeme i imaju položen državni stručni ispit.

Njihova radna mjesta utvrđena su Pravilnikom o unutarnjem redu MUP-a RH, sadržaj kojeg se vodi pod oznakom *vrlo tajno*, što je u skladu s Pravilnikom o sigurnosti i zaštiti službenih podataka Ministarstva unutarnjih poslova RH od 26. kolovoza 2004., donesenog na temelju čl. 129. st. 2. t. 19. ZOP-a i čl. 13. i 14. Zakona o zaštiti tajnosti podataka (NN br.108/96.).

Iz navedenoga je razvidan sastav vijeća prvostupanj-skog disciplinskoga suda - predsjednik vijeća i dva člana vijeća koji odlučuju u I. stupnju, te vijeća Drugostupanj-skog disciplinskoga suda koji se sastoji od predsjednika vijeća i četiri člana vijeća, a koji u povodu uložene žalbe na presudu prvostupanj-skog disciplinskog suda odlučuju u II. stupnju.

Prvostupanj-ski disciplinski sudovi ustrojani su za gradove Zagreb, Rijeka, Osijek i Split u kojima djeluje više službenika Ministarstva, koji čine ujedno i više vijeća prvostupanj-skih disciplinskih sudova.

Drugostupanj-ski disciplinski sud ustrojen je isključivo u sjedištu Ministarstva u Zagrebu i odlučuje u povodu uložene žalbe policijskih službenika na sve presude prvostupanj-skih sudova iz Zagreba, Rijeke, Osijeka i Splita, tj. za područje čitave Hrvatske.

Svaki odsjek prvostupanj-skog disciplinskog sudovanja ima svog voditelja koji također sudjeluje u radu prvostupanj-skih vijeća. Također, drugostupanj-ski Sud ima svoga voditelja koji sudjeluje u radu drugostupanj-skog vijeća, dok je na čelu odjela disciplinskog sudovanja načelnik odjela, koji kao član vijeća također povremeno, po potrebi, prisustvuje sjednicama drugostupanj-skoga vijeća. Inače, voditelj Prvostupanj-skog disciplinskoga suda Zagreb ujedno je i predsjednik svih disciplinskih prvostupanj-skih sudova, znači za Zagreb, Rijeku, Split i Osijek.

Svaki prvostupanj-ski disciplinski sud raspolaže svojim upravnim referentima-administratorima, koji između ostalog obavljaju poslove zapisničara tijekom provođenja glavne rasprave. Drugostupanj-ski sud također raspolaže upravnim referentom-administratorom radi tekućih poslova i poslova zapisničara na sjednicama vijeća.

Vežano uz stvarnu nadležnost disciplinskoga suda, misleći pri tome i na I. i II. stupanj, već je spomenuto da se postupci zbog teže povrede službene dužnosti vode isključivo protiv policijskih službenika kao ovlaštenih službenih osoba.

Što se tiče mjesne nadležnosti prvostupanj-skih disciplinskih sudova, svaki sud nadležan je za djelatnike na području matičnih i gravitirajućih policijskih uprava, pa tako redom:

- I. **Prvostupanjski disciplinski sud Zagreb:** za policijske službenike PU zagrebačke, varaždinske, međimurske, krapinsko-zagorske, sisačko-moslavačke, bjelovarsko-bilogorske, koprivničko-križevačke i MUP RH sjedište,
- II. **Prvostupanjski disciplinski sud Rijeka:** za policijske službenike PU primorsko-goranske, karlovačke, istarske i ličko-senjske,
- III. **Prvostupanjski disciplinski sud Split:** za policijske službenike PU splitsko-dalmatinske, šibensko-kninske, zadarske i dubrovačko-neretvanske,
- IV. **Prvostupanjski disciplinski sud Osijek:** za policijske službenike PU osječko-baranjske, vukovarsko-srijemske, virovitičko-podravske, brodsko-posavske i požeško-slavonske.

Nadležnost Drugostupanjskog disciplinskog suda MUP-a RH prostire se na područje svih policijskih uprava, odnosno na cijelu Republiku Hrvatsku.

Tijela za provođenje disciplinskoga postupka konstituirana su, sukladno već navedenom čl. 114. st. 2. ZOP-a, na temelju kojega je Vlada RH dana 20. prosinca 2001. donijela Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu MUP-a RH, kojom su određene nadležnost i djelovanje disciplinskog suda.

1.3. Materijalno i procesno pravo koje sud primjenjuje pri suđenju

Materijalni propisi kojima je regulirana materija disciplinskog sudovanja

Materijalnopravne odredbe nalaze se u ZDSN-u, sada novom ZDS-u i ZOP-u.

Tako se u čl. 38. st. 1. t. 1.-14. ZDSN-a kao teške povrede službene dužnosti određivalo:

1. neizvršavanje, nesavjesno, nepravodobno ili nemarno izvršavanje službenih obveza,
2. nezakonit rad ili propuštanje poduzimanja mjera ili radnji na koje je službenik ovlašten radi sprječavanja nezakonitosti,
3. davanje netočnih podataka kojima se utječe na donošenje odluka nadležnih tijela ili time nastaju druge štetne posljedice,
4. zlouporaba položaja ili prekoračenje ovlasti u službi,
5. odbijanje izvršenja zadaće ako za to ne postoje opravdani razlozi,
6. neovlaštena posluga sredstvima povjerenima za izvršavanje poslova,
7. odavanje službene tajne i druge tajne,
8. obavljanje djelatnosti koja je u suprotnosti s poslovima radnog mjesta ili bez prethodnog odobrenja čelnika tijela,

9. onemogućivanje građana ili pravnih osoba u ostvarivanju prava na podnošenje zahtjeva, žalbi, prigovora i predstavki ili drugih zakonskih prava,
10. uporaba nevjerodostojnih isprava u cilju ostvarivanja prava u službi,
11. nedolično ponašanje koje šteti ugledu službe,
12. neopravdan izostanak s posla od dva do četiri dana,
13. ponašanje zbog kojega je tri puta izrečena kazna za laku povredu službene dužnosti,
14. druge povrede službene dužnosti koje su kao teške propisane drugim zakonom.

Kao što je već rečeno, dana 1. siječnja 2006. stupile su na snagu odredbe novog ZDS (NN br. 92/05.) vezane uz disciplinski postupak, kojima je proširen broj mogućih disciplinskih povreda, a što je razvidno iz čl. 99. istog zakona. Postupanje po novom zakonu unutar Ministarstva u trenutku pisanja ovog rada tek je zaživjelo te su održane prve rasprave, tako da je praksa u tome vrlo siromašna, a mnoga tehnička pitanja ostala su nerazriješena zbog neadekvatne primjene upravnog postupka na disciplinsko sudovanje.

Tako su po čl. 99. novog ZDS-a određene kao teške povrede službene dužnosti:

- d) neizvršavanje, nesavjesno, nepravodobno ili nemarno izvršavanje službenih obveza,
- e) nezakoniti rad ili propuštanje poduzimanja mjera ili radnji na koje je službenik ovlašten radi sprječavanja nezakonitosti,
- f) davanje netočnih podataka kojima se utječe na donošenje odluka nadležnih tijela ili time nastaju druge štetne posljedice,
- g) zlouporaba položaja ili prekoračenje ovlasti u službi,
- h) odbijanje izvršenja zadaće ako za to ne postoje opravdani razlozi,
- i) neovlaštena posluga sredstvima povjerenima za izvršavanje poslova,
- j) odavanje službene ili druge tajne u vezi s obavljanjem državne službe,
- k) obavljanje djelatnosti koja je u suprotnosti s poslovima radnog mjesta ili bez prethodnog odobrenja čelnika tijela,
- l) onemogućivanje građana ili pravnih osoba u ostvarivanju prava na podnošenje zahtjeva, žalbi, prigovora i predstavki ili drugih zakonskih prava,
- m) uporaba nevjerodostojne isprave s ciljem ostvarivanja prava u službi,
- n) ponašanje suprotno etičkom kodeksu koje nanosi štetu ugledu službe,
- o) nedoličan odnos prema strankama i iskazivanje bilo kakvog oblika netrpeljivosti prema ljudima,
- p) neopravdan izostanak s posla od dva do četiri dana uzastopno,
- q) ponašanje zbog kojega je tri puta izrečena kazna za laku povredu službene dužnosti,
- r) druge povrede službene dužnosti koje su kao teške propisane posebnim zakonom.

Iz navedenog članka razvidne su očigledne pogreške, počevši pri označivanju stavaka sa d nadalje, pa čak i q, koje slovo ne pripada hrvatskoj abecedi, ali te će pogreške zasigurno u skorije vrijeme biti ispravljene.

Nadalje, u trenutačno važećem ZOP-u¹ teže povrede službene dužnosti navedene su i opisane u čl. 112. st. 1. t. 1.-6., i to redom:

1. davanje podataka neovlaštenim osobama,
2. nepravilno ili nenamjensko korištenje povjerenih sredstava,
3. poduzimanje ili nepoduzimanje bilo koje radnje s ciljem onemogućivanja ili otežavanja funkcioniranja službe,
4. nedolično ponašanje u službi ili izvan službe,
5. iznošenje neistinitih činjenica o službi,
6. ponavljanje lakših povreda (dvije ili više lakše povrede u godinu dana).

Uočene postojeće terminološke razlike između ZDSN-a i ZDS-a naspram ZOP-a, u smislu je li riječ o teškoj ili težoj povredi službene dužnosti, nemaju značenja, već su jedino terminološka razlika koju bi iz praktičnih razloga bilo potrebno ukloniti.

Pod nabrojene opise teških/težih povreda službene dužnosti podvode se navedene povrede službene dužnosti ovisno o činjeničnom stanju i karakteru same povrede te se sukladno tome one i pravno kvalificiraju, kako u prijedlogu za pokretanje disciplinskoga postupka koji predstavlja optužni akt (iako je po novom postupanju u ZUP-u termin zahtjev, a ne prijedlog, prijedlog je ostao jer je terminološki predviđen ZOP-om), tako i pri eventualnim kasnijim izmjenama pravne kvalifikacije djela od sudskoga vijeća, koje nije vezano pravnom kvalifikacijom djela određenom od tužitelja.

Nadalje, potrebno je istaknuti da iako disciplinski sud djeluje u okviru MUP-a RH kao jednog od ministarstava u Republici Hrvatskoj, znači u okviru državne uprave, a ne pravosuđa, do stupanja na snagu novog ZDS-a pri provođenju disciplinskog postupka odgovarajuće su se primjenjivale odredbe Zakona o kaznenom postupku (NN br. 110/97., 27/98., 58/99. i 58/02., u daljnjem tekstu ZKP-a)², a ne upravni postupak svojstven državnoj upravi.

Tako je do sada važećim ZDSN-om u čl. 42. st. 2. bilo propisano da se u postupku zbog teške povrede službene dužnosti odgovarajuće primjenjuju odredbe Zakona o kaznenom postupku, osim odredaba čl. 16. do 28. glave II. (Sastav i nadležnost sudova u RH), čl. 47. do 61. glave V. (Oštećenik i privatni

¹ Zakon o policiji, Narodne novine br. 129/00.

² Pročišćeni tekst ZKP-a iz Narodnih novina br. 62/03. ne obvezuje sudove u primjeni nomenklaturnih oznaka članaka, sukladno Zaključku Vrhovnog suda RH, Kaznenoga odjela, broj 11-1-Kr-27/03 od 6. 6. 2003., dok će u radu biti navedena stara i u zagradi nova nomenklatura radi boljeg snalaženja.

tužitelj), čl. 87. i 89. do 118. glave IX. (Mjere osiguranja nazočnosti okrivljenika i druge mjere opreza), čl. 127. do 138. glave XI. (Imovinskopravni zahtjevi), čl. 117. do 224. glave XVI. (Predistražni postupak, istraga, istražne radnje), odredbe glava XXVIII., XXIX., XXX., XXXI. i XXXII. (Posebni postupci - postupak prema okrivljenicima s duševnim smetnjama, Postupak za oduzimanje imovinske koristi, Postupak za donošenje odluke o rehabilitaciji, Postupak za naknadu štete i ostvarivanje drugih prava neopravdano osuđenih ili neutemeljeno uhićenih osoba, Postupak za izdavanje tjeralice i objave, Prijelazne i završne odredbe).

No, vezano uz novi ZDS kojeg su odredbe o disciplinskom sudovanju stupile na snagu dana 1. siječnja 2006., od iznimne je važnosti istaknuti da se promijenio način rada jer je tim zakonom isključena navedena odgovarajuća primjena ZKP-a te je u 3. odjeljku kojim se propisuje postupak zbog povrede službene dužnosti, pod naslovom Primjena zakona kojim se uređuje opći upravni postupak, člankom 102. stavkom 1. propisano:

Članak 102.

- 1) Na postupak zbog povrede službene dužnosti primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje opći upravni postupak, ako ovim ili posebnim zakonom nije drukčije određeno.

S obzirom na to da trenutačno važeći ZOP u svojim odredbama ne predviđa po kojem će se zakonu voditi disciplinski postupak, kao što je to bilo dosadašnjim ZDSN-om predviđeno u čl. 42. st. 2., proizašlo je da od 1. siječnja 2006. disciplinski postupak u MUP-u RH više nije kazneni, već striktno upravni postupak, što osobno smatram u potpunosti neadekvatnim zakonskim rješenjem, koje je dovelo i koje će i ubuduće dovoditi do mnogih, odmah od sudaca uočenih teškoća pri radu suda te u konačnosti i do ukidanja donesenih odluka od viših sudova.

Prijedlog za pokretanje i pokretanje disciplinskoga postupka

Što se tiče same procedure, do sada je prijedlog za pokretanje disciplinskog postupka za teže povrede službene dužnosti, sukladno Rješenju o ovlaštenju za potpisivanje akata iz djelokruga pravnih i kadrovskih poslova MUP-a RH koje je donio ministar na temelju čl. 4. ZDSN-a (trenutačno na snazi Rješenje od 8. siječnja 2004. godine), potpisivao ravnatelj policije ili pomoćnik ministra, i to za zaposlenike ustrojstvenih jedinica kojima rukovode u sjedištu Ministarstva, dok je za ustrojstvene jedinice izvan sjedišta Ministarstva navedene prijedloge potpisivao načelnik pojedine policijske uprave u kojoj policijski službenik obnaša službu. Najčešće je u praksi prijedlog za pokretanje disciplin-

skoga postupka protiv policijskog službenika podnosio načelnik policijske postaje u kojoj taj službenik radi, na temelju čl. 113. st. 3. ZOP-a, da bi potom takav prijedlog uputio načelniku policijske uprave na odlučivanje. Načelnik policijske uprave potom je podnosio prijedlog za pokretanje disciplinskoga postupka, u smislu **formalne optužnice** sukladno čl.285.(268) ZKP-a, mjesno nadležnom prvostupanjskom sudu na daljnje postupanje.

Sada, po novom ZDS-u, čl. 104. st. 2., postupak zbog teške povrede službene dužnosti pokreće čelnik tijela ili osoba koju on za to ovlasti, danom predaje **zahtjeva za pokretanje postupka** nadležnom službeničkom sudu, u skladu sa striktnom primjenom ZUP-a. No, budući da je ZOP *lex specialis*, i dalje se, kao i prije, primjenjuje sve što je propisano ZOP-om u čl. 113. st. 3., u kojem se navodi kako prijedlog za pokretanje disciplinskog postupka zbog teže povrede službene dužnosti podnosi ministar ili osoba koju on za to ovlasti.

Potrebno je navesti da je **pokretanje postupka zbog teške povrede službene dužnosti**, sukladno čl. 48 st. 2. ZDSN-a, **zastarijevalo** u roku godine dana od saznanja za izvršenu povredu i počinitelja, a najkasnije u roku dvije godine od izvršene povrede, što je ostalo nepromijenjeno u čl. 109. st. 2. ZDS-a. Na zastaru se pazilo i pazit će se i dalje *ex officio*. Postupak zbog teške povrede službene dužnosti morao je biti dovršen u roku dvije godine od dana pokretanja, a i novim zakonskim rješenjem predviđeno je isto. Iz čl. 48. st. 3. ZDSN-a razvidno je da rokovi zastare nisu tekli za vrijeme privremene spriječenosti službenika za rad, zbog bolovanja, porodnog dopusta odnosno drugog opravdanog razloga, a to novim ZDS-om nije predviđeno. Navedena zakonska formulacija "drugog opravdanog razloga" bila je nejasna te nije bila dobro zakonsko rješenje. Štoviše, iz navedenog st. 3. tog članka proizlazi i da nastupom nekog od navedenih razloga ne teče ni rok od dvije godine u kojem se sukladno st. 2. tog članka disciplinski postupak mora okončati, tako da proizlazi da ne može doći do nastupanja apsolutne zastare vođenja disciplinskog postupka dok traju neki razlozi, čime se dovodi u pitanje sama svrha tog instituta jer apsolutna zastara mora neumitno, bez obzira na sve, nastupiti protekom propisanog roka.

Nadalje, treba reći da je procedura tekla tako da se po primitku prijedloga za pokretanje disciplinskog postupka u prvostupanjskom sudu, postupalo sukladno čl. 286. (269.) ZKP-a: **ispitivala se optužnica**, tj. prijedlog za pokretanje disciplinskog postupka. Kad je utvrđeno da postoje pogreške ili nedostaci u samom prijedlogu za pokretanje disciplinskoga postupka ili da činjenični opisi disciplinskog djela nisu proizašli iz pribavljenih dokaza ili da je potrebno bolje razjašnjenje stanja stvari, prijedlog za pokretanje disciplinskoga postupka vraćao se podnositelju da u roku od tri dana ispravi uočene nedostatke, sukladno 291.(274.) ZKP-a.

Za disciplinski postupak, kao što je već objašnjeno, vrijedile su i primjenjivale su se odgovarajuće odredbe glave XX. ZKP-a - Optužnica i prigovor protiv optužnice, sukladno čl. 45. st. 2. ZDSN-a: "Na sadržaj prijedloga za

pokretanje postupka zbog teške povrede službene dužnosti odgovarajuće se primjenjuju odredbe ZKP-a o sadržaju optužnice.”

Prijedlog za pokretanje disciplinskoga postupka dostavljao se uz popratni dopis optuženiku, uz uputu kako sukladno čl. 46. st. 1. ZDSN-a ima pravo na taj prijedlog podnijeti disciplinskome sudu odgovor u roku od tri dana nakon što ga primi, kao i da, sukladno st. 2. istog članka, ima pravo u odgovoru na prijedlog predložiti izvođenje dokaza važnih za donošenje odluke. Poučen je i sukladno čl. 88 st. 4. ZKP-a da je dužan odmah izvijestiti sud o promjeni adrese i o namjeri promjene boravišta te da je, ako mu iz tih razloga bude onemogućena dostava pismena suda, sud mogao po čl. 459. st. 3. ZKP-a odlučiti da se glavna rasprava održi uz odsutnost okrivljenika, uz uvjet da njegova nazočnost nije nužna i da je prije toga bio ispitan ili se očitovao o osnovanosti optužbe.

Vezano uz okrivljenikovo podnošenje prigovora protiv optužnice iz čl. 289.(272.) ZKP-a, ono se u praksi suda nije koristilo, niti se o tome okrivljenik prilikom dostave optužnog prijedloga poučavao, jer se sukladno odgovarajućoj primjeni ZKP-a, kako je već prethodno navedeno, okrivljenika u dopisu poslanom uz prijedlog za pokretanje disciplinskoga postupka koji mu se dostavljao poučavalo da ima pravo odgovoriti na taj prijedlog te u odgovoru može predložiti izvođenje dokaza važnih za donošenje odluke.

Nakon navedene procedure, na temelju čl. 113. st. 4. ZOP-a donosilo se rješenje o pokretanju disciplinskog postupka protiv policijskog službenika zbog postojanja osnovane sumnje na počinjenje teške povrede službene dužnosti. Protiv navedenog rješenja žalba nije bila dopuštena, ali se ono sukladno čl. 395. st. 3. ZKP-a moglo pobijati u žalbi protiv presude, što je sve proizašlo iz odgovarajuće primjene ZKP-a u disciplinskome postupku propisane spomenutim čl. 42. st. 2. ZDSN-a.

Člankom 113. st. 4. ZOP-a propisano je da disciplinski postupak za teške povrede službene dužnosti pokreće i vodi te odluku donosi disciplinski sud.

Pripreme za glavnu raspravu i njezina provedba

Potom su se, sukladno odredbama ZKP-a iz glave XXI. (XX) - Pripreme za glavnu raspravu, čl. 301.(284.)-308.(291.), izvršile sve pripreme za njezinu provedbu, od određivanja dana, sata i mjesta održavanja glavne rasprave, što je učinio predsjednik vijeća (sjedište Ministarstva) kojem je voditelj prvostupanjskoga suda prilikom raspodjele predmeta dodijelio predmet, pa do pozivanja stranaka u postupku, svjedoka, vještaka itd.

Zanimljivo je spomenuti da pismeno kojim su se stranke pozivale na glavnu raspravu nije nosilo naziv poziv za glavnu raspravu, već **nalog za glavnu raspravu**. Sada se po novoj proceduri sukladno ZUP-u strankama (dosadašnji okrivljenici-policijski službenici, njihovi branitelji, opunomoćenici, svjedoci) šalju pozivi za usmenu i javnu raspravu.

Glavna rasprava provodila se sukladno odredbama ZKP-a o provođenju glavne rasprave u kaznenom postupku iz glave XXII. (XXI.), čl. 309.(292.)-378.(361.), kao javna (javnost se mogla isključiti poradi razloga određenih u ZKP-u, u čl. 207.(194.), 340.(323.)), usmena i kontradiktorna.

Okrivljenik se uredno poučavao sukladno čl. 4. ZKP-a da se može očitovati o svim činjenicama i dokazima kojim ga se tereti, da može iznijeti sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist te da nije dužan iznijeti svoju obranu niti odgovarati na pitanja. Također, sukladno članku 5. ZKP-a, da se ima pravo braniti sam ili uz pomoć branitelja kojega može izabrati iz reda odvjetnika. Tako se i člankom 43. stavkom 2. ZDSN-a predviđalo da službenik u postupku zbog povrede službene dužnosti ima pravo na branitelja, koji u tom postupku ima položaj branitelja u kaznenome postupku. Okrivljenikovo **pravo na obranu** poštovalo se tijekom cijelog provođenja disciplinskog postupka. No, potrebno je istaknuti da obrana okrivljenika u smislu prava na branitelja u disciplinskome postupku nije, sukladno čl.303. st.2. (čl.286. st.2.) ZKP-a, bila obvezna. Danas se stranke upozoravaju u smislu ZUP-a da se mogu tijekom postupka očitovati o svim okolnostima i činjenicama iznesenim u ispitnom postupku o prijedlozima i ponuđenim dokazima te da mogu uz odobrenje ili putem predsjednika vijeća postavljati pitanja svjedocima te stavljati primjedbe na rad koji se obavlja na raspravi (čl. 143. i 157. ZUP-a).

Posebnost disciplinskoga postupka vođenog po kaznenom postupku bila je da se u smislu čl. 9. ZKP-a, kojim se propisuje koji će se dokazi smatrati nezakonitima, takvim dokazima nisu smatrale službene zabilješke o događaju sastavljene od policijskih službenika, službene zabilješke o obavljenim obavijesnim razgovorima s građanima, očitovanja policijskih službenika, okrivljenika itd., što je često predmet prigovora okrivljenikove obrane, uz prijedlog da se navedena pismena izuzmu iz spisa predmeta.

Navedena uporaba tih pismena bila je opravdana činjenicom da su se, sukladno čl.35. ZDSN-a, odredbe kaznenog postupka u disciplinskome postupku primjenjivale odgovarajuće, s obzirom na različite svrhe tih postupaka, jer se tijekom kaznenog postupka utvrđuje kaznena odgovornost, a u disciplinskome postupku utvrđuje se isključivo odgovornost za povrede službene dužnosti tijekom njezina obnašanja ili zbog nedolična ponašanja policijskih službenika izvan službe kojima štete ugledu službe. To je kao **praksa** bilo potvrđeno i **presudama Upravnoga suda RH** donesenih u povodu podignutih tužbi osuđenih policijskih službenika koji su tužili Ministarstvo nezadovoljni presudama Drugostupanjskog disciplinskoga suda, kojima su im odbijene žalbe na prvostupanjske presude. O upotrebi službenih zabilježaka kao zakonitih dokaza u disciplinskome postupku **Ustavni sud** se izjasnio **svojom odlukom br. U-III-953/1998 od 4. veljače 2002.**, u kojoj je navedeno: "Nadalje, važno je istaći da, iako je disciplinski postupak kazneni postupak sui generis, on ima snažne primjese upravnog postupka. U disciplinskom postupku u pravilu ne

dolazi do opasnosti kršenja ljudskih prava u opsegu u kojem je to moguće u kaznenom postupku. Osim toga, posljedice disciplinskog postupka bitno su drugačije nego posljedice kaznenog postupka. Stoga je primjena ZKP-a u disciplinskom postupku samo supsidijarna, što izrijeком propisuje članak 42. stavak 2. Zakona o državnim službenicima i namještenicima (NN, broj 27/01.): 'U postupku zbog teške povrede službene dužnosti odgovarajuće se primjenjuju odredbe Zakona o kaznenom postupku...' Supsidijarna primjene ZKP-a u disciplinskom postupku znači da se odredbe ZKP-a primjenjuju sukladno prirodi disciplinskoga postupka, što znači da se ne moraju primjenjivati uvijek, niti se moraju primjenjivati doslovno. To se odnosi i na odredbe ZKP-a o isključenju službenih zabilješki policije kao dokaza u kaznenom postupku. Naime, službene zabilješke ne mogu biti dokaz u kaznenom postupku zbog specifičnosti kaznenog postupka. Međutim, službene zabilješke u fazi njihova nastanka nisu nezakonito pribavljeni materijal ni s aspekta potencijalnog budućeg kaznenog postupka, ni s aspekta disciplinskog postupka. Oni postaju nezakonit dokaz tek ako se koriste u kaznenom postupku. Njihovo korištenje u druge (zakonite) svrhe nije zabranjeno."

Iz sudske prakse disciplinskog suda jasno je proizašlo da se u slučaju kad se sud ne bi tijekom provođenja dokaznoga postupka koristio službenim zabilješkama priloženim u spis predmeta, bilo od zastupnika podnositelja prijedloga, stranaka ili pribavljene po odluci vijeća odnosno po službenoj dužnosti, većinom ne bi poradi nedostatka dokaza moglo utvrditi je li došlo do teže povrede službene dužnosti okrivljenika.

Ponekad je činjenični opis disciplinske povrede bio sadržajno identičan optužnici za kazneno djelo u kaznenom postupku koji se vodi pred nadležnim kaznenim sudom, npr. u slučajevim primanja mita, kad, primjerice, policijski službenik uzme novac od prekršitelja da ne sankcionira prekršaj. Tada su branitelji okrivljenika znali predlagati da se zastane s disciplinskim postupkom do donošenja pravomoćne presude pred kaznenim sudom, poradi navedene identičnosti optužnica, no u praksi disciplinskog suda navedeni prijedlozi branitelja redovito su se odbijali zbog različitost svrha postupaka i neovisnosti između disciplinskog i kaznenog postupka te se nastavljalo s provođenjem i okončavanjem disciplinskih postupaka. To je bilo utemeljeno na čl. 35. st. 1.-3. ZDSN-a, iz kojega je razvidno da službenici odgovaraju za počinjene povrede prilikom obavljanja službe ili u svezi s njome (st. 1.), da kaznena odgovornost ne isključuje odgovornost za povredu službene dužnosti, ako djelo koje je predmet kaznenog postupka ujedno predstavlja i povredu službene dužnosti (st. 2.) te da oslobođenje od kaznene odgovornosti ne pretpostavlja oslobađanje od odgovornosti za počinjenje teške povrede službene dužnosti (st. 3.). Sada je to regulirano čl. 96. ZDS-a. Oslobođenje od kaznene odgovornosti pred kaznenim sudom bio je često isticani razlog za obnovu disciplinskoga postupka, no redovito nije bio osnovani razlog kojim se ona dopuštala.

Kako je današnji postupak po odredbama ZUP-a nešto posve drugo, sam postupak je puno neformalniji i praktički bez redoslijeda u postupanju i provođenju ispitnog postupka. Tako se od stranaka uzimaju izjave na zapisnik, punomoćnik može govoriti umjesto stranke u smislu iznošenja navoda kao “obrane”, nema završnih riječi itd.

Donošenje odluke i izricanje presude

Nadalje, po dosadašnjem kaznenom postupku, nakon što je glavna rasprava sukladno odredbama ZKP-a bila provedena i završena, prvostupanjsko vijeće disciplinskoga suda povlačilo se na **vijećanje i glasovanje**, nakon čega je po svom slobodnom sudačkom uvjerenju donosilo **presudu**. Potrebno je istaknuti, također kao **posebnost tadašnjeg disciplinskog postupka**, da se prilikom izricanja presude ona nije izricala u ime Republike Hrvatske, kao kod redovitih sudova. Na presude prvostupanjskog disciplinskog suda primjenjivale su se odredbe glave XXIII.(XXII.) - Presuda, čl.366.(349.)-378.(361.) ZKP-a.

Nakon stupanja na snagu odredaba novog ZDS-a postupkom i provođenjem procedure po upravnom postupku predviđeno je da se nakon provođenja usmenih i javnih rasprava o meritumu donose rješenja, a o postupovnim pitanjima zaključci.

Redoviti pravni lijekovi

Sukladno čl. 116. ZOP-a, po prijašnjem i novom režimu, okrivljenik i podnositelj prijedloga za pokretanje disciplinskoga postupka imaju pravo ulaganja **žalbe na presudu prvostupanjskog disciplinskog suda** putem toga suda, Drugostupanjskom disciplinskom sudu u roku osam dana od primitka presude. To je bilo predviđeno i čl. 47. st. 2. ZDSN-a. U slučaju da žalba ne bude uložena, prvostupanjska presuda protekom rokova postaje konačna i izvršna. Inače, na žalbu protiv presude prvostupanjskog suda u cijelosti su se primjenjivale odredbe glave XXIV.(XXIII.) ZKP-a - Redoviti pravni lijekovi, čl. 379.(362.)-410.(393.), na temelju kojih je Drugostupanjski sud donosio svoju odluku u obliku presude ili rješenja.

Presuda Drugostupanjskog disciplinskog suda postajala je, u slučaju odlučivanja po žalbi, konačna i izvršna sukladno tadašnjem čl. 47. st. 3. ZDSN-a.

Nadalje, nije postojala mogućnost ulaganja žalbe protiv Drugostupanjske presude, odnosno odlučivanje u trećem stupnju, već se protiv presude Drugostupanjskog disciplinskog suda MUP-a RH mogao **tužbom pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom RH** u roku 30 dana od primitka te presude (po čl. 47. st. 4. ZDSN-a). U tom slučaju presuda Drugostupanjskog disciplinskoga

suda MUP-a RH postala je pravomoćna tek kad je postupak pred Upravnim sudom bio okončan i njegova presuda uredno dostavljena tužitelju. U slučaju nepodizanja tužbe pred Upravnim sudom, protekom roka za njezino podizanje, drugostupanjska presuda postajala je pravomoćna. To, da se protiv drugostupanjske odluke u postupku zbog povrede službene dužnosti može pokrenuti upravni spor, razvidno je i iz danas važećeg čl. 108. st. 5. ZDS-a.

Bitno je i na ovom mjestu spomenuti da je člankom 48. stavkom 2. prije važećeg ZDSN-a bilo propisano da se postupak zbog teške povrede službene dužnosti mora dovršiti u roku dvije godine od dana njegova pokretanja. No, razvidno je iz st. 3. istoga članka da **rokovi zastare** nisu tekli za vrijeme privremene spriječenosti službenika za rad zbog bolovanja, porodnog dopusta odnosno drugog opravdanog razloga. Takvo zakonsko uređenje "odnosno drugog opravdanog razloga" bilo je nejasno i nezadovoljavajuće, jer nije bilo razvidno što se sve pod time mislilo. Stoga je, kod takvog bitnog instituta vezanog uz rokove, bilo prijeko potrebno zakonski precizirati razloge iz kojih rokovi ne teku, bez mogućnosti dispozicije o kojima bi se to eventualno drugim opravdanim razlozima moglo raditi. U novom ZDS-u ne postoji takva odredba.

Potrebno je napomenuti i da je postupak zbog povrede službene dužnosti sukladno prije važećem čl. 42. st. 4. ZDSN-a bio određen kao **hitni postupak**, a to je i ostao sukladno čl.102. st. 2. ZDS-a.

Izvanredni pravni lijekovi

Vežano uz izvanredne pravne lijekove jasno je kako su primjenjivane odredbe iz glave XXV.(XXIV.) ZKP-a – Izvanredni pravni lijekovi, čl. 418.(401.)-446.(429.), odnosno obnova postupka, izvanredno ublažavanje kazne, zahtjev za zaštitu zakonitosti i zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude, te stoga na ovome mjestu nije potrebno detaljnije ulaziti u ovu problematiku.

Stupanjem na snagu novog ZDS-a koji predviđa primjenu ZUP-a vrijedit će izvanredni pravni lijekovi koji se primjenjuju u tom postupku, što se dalje u ovome radu neće posebno razlagati. Štoviše, u trenutku pisanja ovog rada još po novom zakonu nije zaživjela praksa.

Privremeno udaljenje iz službe prije pokretanja disciplinskog postupka

Praksa suda bila je da se što prije zakažu glavne rasprave u slučajevima kad su policijski službenici udaljeni od dužnosti zbog osnovane sumnje na počinjenje teže povrede službene dužnosti, jer zbog težine same počinjene povrede ne bi bilo opravdano da i dalje obnašaju službu.

Tako je čl. 119. ZOP-a propisano da se policijski službenik može privremeno udaljiti iz službe i prije nego što je protiv njega pokrenut disciplinski postupak zbog teže povrede službene dužnosti, a sama povreda i njezine posljedice su takvog karaktera da bi njegov ostanak u službi znatno naštetio njezinim interesima. Odluku o udaljenju donosio je i donosi ministar ili osoba koju on za to ovlasti (obično u praksi načelnik policijske uprave), sukladno čl. 120. ZOP-a.

Udaljeni policijski službenik imao je i dalje ima mogućnost uložiti žalbu na odluku o privremenom udaljenju iz službe prvostupanjskom disciplinskom sudu u roku osam dana od primitka te odluke (čl. 121. st. 1. ZOP-a). Prvostupanjski disciplinski sud tada odlučuje o osnovanosti žalbe policijskog službenika te mora donijeti svoju odluku kojom se žalba odbija ili se usvaja i time stavlja izvan snage odluka o udaljenju, i to u roku osam dana od primitka žalbe (čl. 121. st. 2. ZOP-a). Odluka prvostupanjskog disciplinskog suda donosi se u formi rješenja koje je konačno, a protiv njega moguće je pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom u roku 30 dana od datuma primitka rješenja.

Bitno je spomenuti da je prvostupanjski disciplinski sud morao i da dalje mora u roku osam dana od udaljenja policijskog službenika iz službe donijeti odluku o pokretanju disciplinskog postupka te da udaljenje može trajati najduže 12 mjeseci (čl. 120. st. 2. i 3. ZOP-a). Stoga je i razumljiva praksa disciplinskoga suda da se glavne rasprave u takvim predmetima nastoje zakazati što prije, koliko to dopušta količina već prije zakazanih rasprava.

Sukladno čl. 122. ZOP-a, udaljenom policijskom službeniku, kako prije, tako i sada, oduzima se službena značka, iskaznica, oružje i druga sredstva koja su mu povjerena za obavljanje posla. Tijekom trajanja udaljenja iz službe, policijski službenik prima umanjeni osobni dohodak (ako ima obitelj dobiva 80% plaće, a ako nema obitelj, prima 60% plaće tijekom trajanja udaljenja).

Vezano uz **troškove disciplinskoga postupka**, potrebno je istaknuti da u vrijeme dok su se postupci vodili po kaznenom postupku, troškova disciplinskoga postupka nije bilo, odnosno da je sukladno čl. 42. st. 3. ZDSN-a bilo određeno da se u tom postupku ne plaćaju pristojbe.

Ovdje je iznimno bitno spomenuti da primjenom Zakona o općem upravnom postupku (u daljnjem tekstu ZUP), od 1. siječnja 2006., dolazi do situacije da postoje troškovi disciplinskog postupka koji će se ubuduće morati u skladu sa Zakonom naknađivati strankama. To je trenutačno, prije samog početka rada po novim predmetima u skladu sa ZUP-om, najveći problem jer nisu razriješena pitanja proračunskih sredstava, a primjena novog ZDS-a koji predviđa ZUP je zaživjela. Kako će to biti u praksi riješeno, pokazat će vrijeme. Prve rasprave o novim predmetima nakon stupanja na snagu novog režima održane su u ožujku 2006. godine, no još nitko od stranaka nije zatražio naknadu troškova.

1.4. Propisane kazne za teže povrede službene dužnosti

Prije važeći ZDSN propisivao je u čl. 49. st. 2. kao kazne za **teške povrede** službene dužnosti:

1. **novčanu kaznu** na vrijeme od jednog mjeseca do šest mjeseci, s tim da kazna ne može mjesečno iznositi više od 20% ukupne plaće u mjesecu u kojem je izrečena,
2. **premještaj** na drugo radno mjesto niže složenosti poslova za koje je kao uvjet propisana ista stručna sprema (ako pravilnikom o unutarnjem redu postoje slobodna radna mjesta, nije uobičajeno u praksi suda),
3. **prestanak državne službe**.

U stavku 3. istoga članka navodilo se kako zbroj izrečenih kazni u jednome mjesecu ne može prelaziti više od 30% ukupne plaće za taj mjesec.

Po novom ZDS-u u 4. odjeljku pod nazivom: Kazne za povrede službene dužnosti, člankom 110. stavkom 2. propisano je da se za teške povrede službene dužnosti mogu izreći ove kazne:

- a) novčana kazna na vrijeme od jednog do šest mjeseci, u mjesečnom iznosu do 20% ukupne plaće isplaćene službeniku u mjesecu u kojem je kazna izrečena,
- b) zabrana promicanja u trajanju od dvije do četiri godine,
- c) zabrana napredovanja u trajanju od dvije do četiri godine,
- d) premještaj na drugo radno mjesto niže složenosti poslova,
- e) uvjetna kazna prestanka državne službe,
- f) prestanak državne službe.

Stavkom 3. istoga članka predviđeno je da se uvjetna kazna prestanka državne službe iz stavka 3. točke e) ovoga članka izriče kao kazna prestanka državne službe uz rok kušnje od jedne godine, s tim da se kazna neće izvršiti ako službenik u tom roku ne počinu novu tešku povredu službene dužnosti.

Također, kao i prije, zbroj novčanih kazni izrečenih u jednom mjesecu za lake i teške povrede službene dužnosti ne može iznositi više od 30% ukupne plaće isplaćene službeniku u tom mjesecu (st. 4. istog članka).

Kazna premještaja na drugo radno mjesto niže složenosti poslova može se izreći samo ako postoji slobodno radno mjesto u državnom tijelu (st. 5. istog članka).

Određeno je i da kazne izrečene u postupku zbog povrede službene dužnosti izvršava čelnik tijela ili osoba koju on za to pisano ovlasti (st. 6. istog članka).

Nadalje, važećim **ZOP-om u čl. 118.** propisuje se mogućnost izricanja **disciplinske sankcije prestanka radnog odnosa uvjetno na vrijeme od 3 do 12 mjeseci**. To znači da ako je pravomoćnom presudom disciplinskoga suda policijski službenik osuđen na navedenu kaznu u određenom razdoblju koje može biti od 3 mjeseca do 12 mjeseci, a u to vrijeme protiv njega bude pokrenut

i proveden neki novi postupak za tešku/težu povredu službene dužnosti u kojem se utvrdi da je tu povredu i počinio te mu se utvrdi disciplinska kazna, ta se kazna neće izreći, već će se automatski izreći prestanak radnog odnosa zbog aktivacije u prethodnoj pravomoćnoj presudi izrečenog uvjeta.

Izvršenje kazne za tešku povredu službene dužnosti **zastarijevalo je** u roku od dvije godine od konačnosti odluke kojom je kazna izrečena (čl. 48. st. 4. ZODSN-a), a to je predviđeno i sada u čl. 111. st. 2. ZDS-a.

Novčane kazne i uvjetne kazne izricale su se alternativno, a ne kumulativno, tako da nije postojala mogućnost istodobnog izricanja i jedne i druge kazne za jednu povredu službene dužnosti, a isto je i po novom režimu.

Kaznu je odmjeravalo sudsko vijeće tijekom vijećanja i glasovanja nakon provedene glavne rasprave, uzimajući u obzir sve olakotne i otegotne okolnosti slučaja i osobna svojstva samoga počinitelja. Nakon toga se izricala presuda koju je potom predsjednik vijeća javno objavio. Sada se javno objavljuje rješenje koje se donosi također uz ocjenu okolnosti koje idu stranci-policijском službeniku u prilog i onih koje mu ne idu u prilog.

Pri usporedbi ZDSN-a sa Zakonom o državnim službenicima i namještenicima i o plaćama nositelja pravosudnih dužnosti, kao još ranijim zakonom spomenutim na početku rada, kojim je kao disciplinska kazna bila propisana novčana kazna u iznosu 20% plaće službenika u trajanju od jednog mjeseca (1x20%) kao maksimalna novčana kazna, vidi se da je ZDSN-om ta kazna drastično povećana u rasponu te da se, kao što je već opisano, mogla izeći u trajanju od šest mjeseci (6x20%). Novina je bila i mogućnost već navedenog izricanja uvjetnog prestanka radnog odnosa na vrijeme od 3 mjeseca do 12 mjeseci iz ZOP-a, dok stari Zakon o unutarnjim poslovima nije predviđao takvu mogućnost odnosno izricanje te vrste sankcije.

Također, potrebno je reći i da **je izrađen nacrt prijedloga novog ZOP-a** u kojem su unesene i neke novine vezane za disciplinski postupak. Primjerice, novim ZOP-om bilo bi predviđeno da nije nužno aktivirati uvjet kod ponovljene teže povrede službene dužnosti ako je u novom disciplinskome postupku u povodu nove počinjene povrede utvrđena kao disciplinska kazna novčana kazna do 3x20% plaće službenika u mjesecu u kojem je izrečena ili lakša kazna, dok se uvjet automatski aktivira ako je utvrđena teža kazna od navedene (novčana u iznosu od 3x20%, ponovno uvjetni prestanak radnog odnosa). No, riječ je samo o prijedlogu koji još nije stupio u zakonsku proceduru donošenja.

1.5. Teže/teške povrede službene dužnosti - općenite naznake

Općenito gledajući, teške/teže povrede službene dužnosti mogu se kroz praksu suda podijeliti u nekoliko grupacija po težini i obilježjima povreda. Tako se može raditi o eventualnim slučajevima spavanja u službi prilikom npr. noćnih

smjena za vrijeme osiguranja određenih šticećenih objekata, osoba itd., alkoholiziranosti u službi ili izvan službe u kombinaciji s još nekim činom, npr. prometna nezgoda, prometnih nezgoda prouzročeni od službenika (službenim vozilima tijekom službe ili izvan nje, pod utjecajem alkohola ili bez utjecaja alkohola, osobnim vozilom pod utjecajem alkohola izvan službe), zatim o gubitku sredstava povjernih u službi (gubitak službene iskaznice, značke, službenog naoružanja, sredstava veze), nepravovremenom razduživanju/nerazduživanju mandatnih blokova i novčanih sredstava od naplaćenih novčanih kazni, narušavanju javnog reda i mira izvan obnašanja službe (npr. prekršaji protiv javnog reda i mira, obiteljsko nasilje...), prometnim prekršajima, o nepravovremenom i nekvalitetnom izvršavanju službenih zadaća ili o njihovu neizvršavanju, prekoračenju primjene sredstava prisile ili nezakonitoj uporabi sredstava prisile prilikom obavljanja službenih zadaća, nepropisnoj uporabi sredstava prisile - službenog naoružanja (npr. pokazivanje, vađenje službenog naoružanja na javnim mjestima bez opravdane potrebe i npr. pod utjecajem alkohola), raznim slučajevima zlorabe službenog položaja (npr. primanje mita radi neprocusuiranja prekršaja...), počinjenja kaznenog djela itd.

Potrebno je istaknuti da težina određenih ponašanja u smislu disciplinskoga djela raste zajedno s težinom odgovarajućeg prekršaja ili kaznenog djela (s obzirom na visine zaprijećenih kazni), a glavna je svrha da se teške/teže povrede službene dužnosti otkriju i sankcioniraju jer su takva ponašanja policijskih službenika u suprotnosti sa službom koju obnašaju, a tijekom koje štite dobra zaštićena zakonima. Također, potrebno je da se osigura uredno i učinkovito funkcioniranje službe unutarnjih poslova kroz održavanje discipline u radu i zaštitu časti i ugleda institucije, kao i da se specijalno i generalno preventivno djeluje.

Tako je bilo propisano da se nakon proteka četiri godine od pravomoćnosti kazne za tešku povredu službene dužnosti izrečena **kazna briše iz kadrovske evidencije** odnosno osobnog očevidnika policijskog službenika ako u tome razdoblju nije počinio neku novu povredu službene dužnosti (čl.50. ZDSN-a). To je istovjetno određeno i novim ZDS-om u čl. 111. st. 4. Nejasna je bila prijašnja zakonska formulacija jer se nije navodilo odnosilo li se počinjenje nove povrede službene dužnosti u tome razdoblju samo na počinjenje nove teže/teške povrede ili je bilo dovoljno da se počinio laka povreda službene dužnosti, pa su o tome postajala proturječna mišljenja. Logično bi bilo da je bila relevantna isključivo teža/teška povreda službene dužnosti, jer se i prije u prijašnjem postupku donosila odluka poradi teže/teške povrede, a lake/lakše povrede službene dužnosti ionako su se do sada rješavale po dručijoj proceduri, odnosno po upravnom postupku, i to od čelnika tijela (podredno nadređenog službenika). No, kako je rečeno, u praksi se našlo i drukčijih mišljenja. Tako je bilo zanimljivo službeno tumačenje te problematike nekih djelatnika MUP-a RH iz kojega je u prošlom drukčijem postupanju s lakšim povredama službene

dužnosti prema upravnom postupku i novom postupku zbog teže povrede službene dužnosti prema kaznenom postupku proizašlo da svaka ponovo počinjena povreda u roku od četiri godine od pravomoćne osude, bilo da je laka ili teška, dovodi do nemogućnosti brisanja prijašnje osude iz evidencije. Možda bi takvo mišljenje bilo uvjerljivije danas, kad se za obje vrste povreda, i lakših i težih, radi o jedinstvenoj primjeni upravnog postupka? No, o tom još nema službenog stajališta.

Nadalje, zanimljivo je spomenuti da do sada nije zabilježen niti jedan slučaj da bi se neka osoba kojoj je pravomoćnom presudom disciplinskoga suda pretao radni odnos zbog počinjenja teže povrede službene dužnosti ponovo zaposlila u MUP-u RH. Ukratko, od mjerodavnih je na to pitanje dobiven odgovor kako takva mogućnost ne postoji zbog specifičnosti same službe, sigurnosnih provjera itd.

1.6. Statistički prikazi rezultata rada Odjela disciplinskog sudovanja – prvostupanjskih disciplinskih sudova i Drugostupanjskog disciplinskoga suda za 2002., 2003., 2004. i 2005. godinu

Prvostupanjski disciplinski sud Zagreb

	2002.	2003.	2004.	2005.	Ukupno
Zaprimljeno predmeta	468(128*)	338	275	334	1.415
Riješeno predmeta	363	217	428	304	1.312
Udaljenje od dužnosti	109	68	73	69	319
Prestanak državne službe	37	22	14	6	79
Prestanak državne službe, uvjetno	26	22	18	17	83
Novčane kazne	319	166	172	208	865
Premještaj	2	0	0	0	2
Oslobađajuće odluke	14	18	31	48	111
Obustava postupka	33	10	7	0	50
Zahtjev za obnovu postupka	7	4	0	5	16
Optužba odbijena	0	0	0	0	0
Nenadležnost	3	1	0	0	4
Žalbe na rješenja o lakim povredama službene dužnosti	8	7	8	5	28

* Broj disciplinskih predmeta preuzetih od bivših disciplinskih sudova ustrojenih u policijskim upravama prije 1. siječnja 2002., odnosno početka rada Suda.

Prvostupanjski disciplinski sud Split

	2002.	2003.	2004.	2005.	Ukupno
Zaprimljeno predmeta	208(60*)	141	222	158	729
Riješeno predmeta	194	130	169	152	645
Udaljenje od dužnosti	49	40	29	13	131
Prestanak državne službe	17	26	3	8	54
Prestanak državne službe, uvjetno	7	6	21	6	40
Novčane kazne	143	108	139	100	490
Premještaj	0	0	0	0	0
Oslobađajuće odluke	20	23	12	18	73
Obustava postupka	1	1	3	5	10
Zahtjev za obnovu postupka	0	3	0	1	4
Optužba odbijena	1	2	0	0	3
Nenadležnost	1	0	1	0	2
Žalbe na rješenja o lakim povredama službene dužnosti	11	8	18	20	57

* Broj disciplinskih predmeta preuzetih od bivših disciplinskih sudova ustrojelih u policijskim upravama prije 1. siječnja 2002., odnosno početka rada Suda.

Prvostupanjski disciplinski sud Rijeka

	2002.	2003.	2004.	2005.	Ukupno
Zaprimljeno predmeta	311(142*)	182	122	160	775
Riješeno predmeta	144	237	129	134	644
Udaljenje od dužnosti	32	22	12	12	78
Prestanak državne službe	14	16	5	3	38
Prestanak državne službe, uvjetno	13	14	8	15	50
Novčane kazne	139	135	56	88	418
Premještaj	0	0	0	0	0
Oslobađajuće odluke	43	38	13	24	118
Obustava postupka	20	12	-	7	39
Zahtjev za obnovu postupka	1	3	6	1	11
Optužba odbijena	1	2	-	0	3
Nenadležnost	8	1	-	0	9
Žalbe na rješenja o lakim povredama službene dužnosti	19	14	16	12	61

* Broj disciplinskih predmeta preuzetih od bivših disciplinskih sudova ustrojelih u policijskim upravama prije 1. siječnja 2002., odnosno početka rada Suda.

Prvostupanjski disciplinski sud Osijek

	2002.	2003.	2004.	2005.	Ukupno
Zaprimljeno predmeta	223(71*)	148	162	142	675
Riješeno predmeta	196	122	157	148	623
Udaljenje od dužnosti	30	12	24	8	72
Prestanak državne službe	13	5	9	7	34
Predstanak državne službe, uvjetno	7	6	17	19	49
Novčane kazne	173	133	145	121	572
Premještaj	0	0	0	0	0
Oslobađajuće odluke	38	23	15	19	95
Obustava postupka	10	1	10	8	29
Zahtjev za obnovu postupka	1	1	0	1	3
Optužba odbijena	0	0	0	0	0
Nenadležnost	2	0	0	0	2
Žalbe na rješenja o lakim povredama službene dužnosti	6	2	1	1	10

* Broj disciplinskih predmeta preuzetih od bivših disciplinskih sudova ustrojelih u policijskim upravama prije 1. siječnja 2002., odnosno prije početka rada Suda.

Ukupno u odsjecima prvostupanjskog disciplinskog suda

	2002.	2003.	2004.	2005.	Ukupno
Zaprimljeno predmeta	1.210	809	781	794	2.800
Riješeno predmeta	897	706	883	738	2.486
Udaljenje od dužnosti	220	142	138	102	500
Prestanak državne službe	81	69	59	24	209
Predstanak državne službe, uvjetno	53	48	93	57	194
Novčane kazne	774	542	730	517	2.046
Premještaj	2	0	0	0	2
Oslobađajuće odluke	115	102	91	109	308
Obustava postupka	64	24	51	23	139
Zahtjev za obnovu postupka	9	11	8	8	28
Optužba odbijena	2	4	0	0	6
Nenadležnost	14	2	0	0	16
Žalbe na rješenja o lakim povredama službene dužnosti	44	31	45	37	120

Iz svega navedenog vidi se da je najviše predmeta zaprimljeno i rješavano u Zagrebu, pa u Rijeci, Splitu i tek onda u Osijeku.

Odsjek Drugostupanjskog disciplinskog suda MUP-a RH

	2002.	2003.	2004.	2005.	Ukupno
Zaprimljeno predmeta					
- sveukupno	237	213	234	148	832
- u povodu žalbi okrivljenika	211	186	55	128	580
- u povodu žalbi tužitelja	34	36	17	25	112
Riješeno predmeta	175	269	217	142	803
Predmeti u radu	62	6	17	7	30
Broj usvojenih žalbi predlagatelja	24	22	17	12	75
Broj usvojenih žalbi okrivljenika	37	35	55	43	170
Vraćeno na ponovni postupak	31	21	nema podatka (osim Rijeka 6)	nema podatka	58
Oslobođeno	15	21	7	6	50
Novčane kazne	105	92	28	11	236
Prestanci državne službe, uvjetno	6	13	14	3	36
Prestanci državne službe	57	54	1	1	113
Obustava postupka	12	1	4	7	24
Potvrđen odbačaj zahtjeva za obnovu disciplinskog postupka	7	10	5	7	29
Delegacija nadležnosti	0	2	2	1	5
Proslijeđeno službeničkom sudu	7	0	0	0	7

Potrebno je istaknuti da je u 2004. godini izrađena i analiza kojom je utvrđeno da je od ukupno 897 konačnih odluka usvojeno samo pet upravnih tužbi, tako da je razvidno kako je u 0,55% slučajeva tužitelj s uspjehom osporavao zakonitost odluka disciplinskoga suda. Što se tiče 2005. godine, analizom je utvrđeno da je u toj godini doneseno ukupno 750 konačnih odluka (590 u I. stupnju i 160 u II. stupnju), od kojih su usvojene četiri upravne tužbe, tako da je razvidno kako je u 0,53% slučajeva tužitelj s uspjehom osporavao zakonitost odluka disciplinskoga suda.

1.7. Neke druge odluke disciplinskog suda

Postupci zbog lake/lakše povrede službene dužnosti - općenito

Potrebno je još spomenuti da su mogući i postupci zbog lake/lakše povrede službene dužnosti u kojima sam postupak ne provodi disciplinski sud, već prvostupanjski disciplinski sudovi jedino odlučuju u povodu žalbe policijskih službenika na rješenja kojima im je u prvom stupnju izrečena disciplinska kazna (od nadređenog službenika - načelnika organizacijske jedinice).

ZDSN-om su u čl. 37. st. 1.-6. kao lake povrede službene dužnosti bile propisane ove:

1. učestalo zakašnjavanje na posao ili raniji odlazak s posla,
2. napuštanje radnih prostorija tijekom radnog vremena bez odobrenja ili
3. iz neopravdanih razloga,
4. neopravdan izostanak s posla jedan dan,
5. neobavješćivanje nadređenog službenika o spriječenosti dolaska na posao u roku od 24 sata bez opravdanih razloga,
6. druge lake povrede službene dužnosti koje su propisane zakonom, uredbom Vlade ili pravilnikom čelnika tijela.

U novom ZDS-u, čl. 98., određene su kao lake povrede službene dužnosti ove:

- a) učestalo zakašnjavanje na posao ili raniji odlazak s posla,
- b) napuštanje radnih prostorija tijekom radnog vremena bez odobrenja ili iz neopravdanih razloga,
- c) neuredno čuvanje spisa, podataka ili druge povjerene dokumentacije,
- d) neopravdan izostanak s posla jedan dan,
- e) neobavješćivanje nadređenog službenika o spriječenosti dolaska na posao u roku od 24 sata bez opravdanih razloga,
- f) druge lake povrede službene dužnosti koje su propisane zakonom, uredbom Vlade ili pravilnikom čelnika tijela.

Izrečene kazne mogle su do novog ZDS-a sukladno čl.49. st.1. ZDSN-a biti javna opomena i novčana kazna u visini 10% plaće službenika isplaćene u mjesecu kad je kazna izrečena. Novim ZDS-om u čl. 10. nešto je povećan broj mogućih izrečenih kazni po vrsti, pa one mogu biti usmena opomena, pisana opomena, pisana opomena s upisom u osobni očevidnik državnog službenika te novčana kazna u visini 10% plaće službenika isplaćene u mjesecu kad je kazna izrečena.

Do sada, prilikom odlučivanja o žalbi prvostupanjski disciplinski sudovi odgovarajuće su primjenjivali Zakon o općem upravnom postupku (NN br. 53/91.) te su sukladno tome donosili svoje odluke odnosno konačno i izvršno rješenje protiv kojega se moglo, u propisanim zakonskim rokovima, pokrenuti upravni spor pred nadležnim Upravnim sudom RH. Sada je i novim ZDS-om u čl.102. st.1. određena striktna primjena ZUP-a, tako da u tome pitanju nije bilo promjena.

2. SLUŽBENIČKI SUD - OPĆENITA OBILJEŽJA, SLIČNOSTI I RAZLIKE U USPOREDBI S DISCIPLINSKIM SUDOM MUP-a RH

Službenički sud bio je osnovan na temelju već prethodno spominjanog ZDSN-a radi vođenja postupka i izvršenja kazni zbog teških povreda službene dužnosti počinjenih od državnih službenika prilikom obnašanja službe, koji su, za razliku od policijskih službenika, neovlaštene osobe (VI. dio - Odgovornosti za povrede službene dužnosti, čl.35.-61. ZDSN-a).

Tako je čl. 35. spomenutog zakona bilo propisano da službenici odgovaraju za povredu službene dužnosti ako povjerene poslove ne obavljaju savjesno, stručno i u predviđenim rokovima, ako se ne pridržavaju Ustava, zakona i drugih propisa ili pravila o ponašanju za vrijeme službe ili u vezi sa službom.

Tako je regulirano i sada važećim ZDS-om u čl.100. i 101. pod naslovom: Tijela za vođenje postupka.

Zanimljivo je spomenuti da suci disciplinskoga suda kao državni službenici Ministarstva i kao neovlaštene osobe, dakle bez policijskih ovlasti, potpadaju pod nadležnosti službeničkoga suda u slučaju počinjenja teških povreda službene dužnosti.

Teške povrede službene dužnosti propisane su čl.38. st.1. t.1.-14. ZDSN-a, kojeg je sadržaj je već iznesen u prethodnome tekstu, a sada su propisane važećim ZDS-om u čl. 99. d-r, što je prethodno pobliže navedeno.

Vezano uz **ustrojstvo službeničkog suda u prvom stupnju**, on se po ZDSN-u sastojao od predsjednika i šest članova, od kojih su se predsjednik i najmanje jedan član imenovali iz reda profesionalnih sudaca (čl. 40. st. 1. ZDSN-a), dok je sada u čl. 101. st.1. propisano da službenički sud ima predsjednika i najmanje deset članova, od kojih se predsjednik i najmanje jedan član imenuju iz reda sudaca.

Viši službenički sud kao drugostupanjski sud činili su predsjednik Suda i deset članova od kojih su predsjednik i najmanje dva člana imenovani iz reda profesionalnih sudaca (čl. 40. st. 2. ZDSN-a), što je ostalo nepromijenjeno po čl. 101. st. 2. ZDS-a.

Iz navedenoga je razvidna **bitna razlika** između Disciplinskog suda MUP-a RH u kojem niti jedan sudac nije izabran iz redova profesionalnih sudaca. Također je bitna razlika i činjenica da predsjednike i članove službeničkih sudova i Višeg službeničkog suda imenuje Vlada RH (po ranijem i novom zakonu), za razliku od sudaca Suda u MUP-u RH koji se, kako smo već rekli, na radna mjesta postavljaju rješenjem o prijmu u državnu službu uz zadovoljavanje određenih, propisanih uvjeta.

Sjedište službeničkog suda je u Ministarstvu pravosuđa RH sa sjedištem u Zagrebu, a izrečene kazne u disciplinskim postupcima izvršava čelnik tijela ili osoba koju on za to pisano ovlasti (čl. 41. ZDSN-a i čl. 110. st. 6. ZDS-a).

U svemu ostalome, vezano za provođenje samoga postupka i odgovarajuću primjenu ZKP-a u tom postupku, kao i za odredbe o propisanim kaznama, udaljenju iz službe te odredbe o brisanju kazni iz osobnog očevidnika državnog službenika bila je važeća već prethodno, kod Disciplinskoga suda MUP-a RH, opisana procedura, a kako će biti ubuduće, pokazat će se kad počne striktna primjena ZUP-a u disciplinskim postupcima sukladno važećem ZDS-u. Raspoložem podatkom da u ovom trenutku (ožujak 2006. godine) ta primjena još nije započela.

3. POREDBENI DISCIPLINSKI POSTUPCI

3.1. XVII. međunarodni kongres kaznenog prava, Pripremni kolokvij, III. dio, Načela kaznenog postupka i njihova primjena u disciplinskim postupcima, 20.-25. rujna 2003., Santiago, Čile

U Santiagu (Čile) održan je u razdoblju od 20. do 25. rujna 2003. godine XVII. međunarodni kongres kaznenog prava posvećen primjeni načela kaznenog postupka u disciplinskim postupcima.³

Tema Kongresa usko je vezana s tematikom ovoga rada pa je potrebno ukratko navesti neke zaključke donesene u Santiagu.

Generalni izvještaj⁴ na Kongresu podnio je Mario Chiavarao, profesor kaznenog procesnog prava na Sveučilištu u Torinu, koji je u svom izlaganju naveo kako je primio ukupno trinaest nacionalnih izvještaja država o njihovu načinu provođenja disciplinskih postupaka. To su bili izvještaji Austrije, Belgije, Čilea, Kine, Francuske, Njemačke, Grčke, Italije, Meksika, Nizozemske, Poljske, Španjolske i Slovenije. Iskazao je žaljenje zbog nemogućnosti komparacije podataka o postupcima s ostalim državama od kojih nisu pristigli nikakvi izvještaji, a takva bi komparacija bila vrlo poučna, zanimljiva, a možda i korisna za sve države koje imaju nekakav sličan problem u postupanju. Iz teksta nije razvidan podatak je li i Hrvatska bila pozvana da podnese izvještaj. Nadalje, istaknuo je da je materija disciplinskih postupaka u različitim državama vrlo heterogena, da postoje brojne kategorije osoba koje potpadaju pod disciplinsko

³ Svi relevantni podaci i izvještaji koji će se nadalje spominjati objavljeni su u *Revue Internationale de Droit Pénal* (Vol. 74), *Association Internationale de Droit Pénal*, br. 3/4, 2003., str. 707-746. (engleski tekst).

⁴ Chiavario M., *Principles of Criminal Procedure and Their Application to Disciplinary Proceedings-General Report*, *Revue Internationale de Droit Pénal* (Vol. 74), *Association Internationale de Droit Pénal*, br. 3/4, 2003., str. 707-746.

kažnjavanje i suđenje, a to svakako ovisi i o razlikama u zakonodavstvima pojedinih država. Tako je, primjerice, Poljska u svojem izvještaju spomenula fakultativnu i obligatornu disciplinsku odgovornost. Iz pojedinih izvještaja razvidan je porast kategorija osoba koje potpadaju pod disciplinsku odgovornost (npr. Francuska).

Također, disciplinska represija provodi se putem neovisne upravne vlasti, što je odgovornost *ratione personae* (to naglašava kineski i francuski izvještaj). Postoje situacije u kojima su sankcije primijenjene neposredno, bez provođenja procedure, jednostavno od strane vlasti/nadređenih osoba (njemački i talijanski izvještaj), pa tako uopće ne dolazi do aktivacije načela kaznenoga postupka. Istaknuo je kako je potrebno zapitati se koliko je to opravdano i prihvatljivo kad se uzme u obzir da je osnovno načelo pravo na pravično suđenje, no to ipak nema učinak oduzimanja legalnosti i takvim postupanjima. Navodi i da postoje očigledne razlike između kaznenog i disciplinskog postupka te da je jasno da bi potpunom primjenom kaznenog procesnog prava na disciplinski postupak jednostavno bila ukinuta svrha disciplinskoga postupka i razlika između kazni koje se njime izriču od onih izrečenih u kaznenom postupku.

No, kao najbitnije istaknuo je, uz očuvanje razlika između tih dvaju postupaka, bez iznimaka sačuvati poštovanje temeljnih ljudskih prava.

Uočeno je kako odredbe o disciplinskom postupanju često proizlaze iz raznih izvora, redovito koncentriranih uz određenu skupinu ili aktivnost kod koje se može pojaviti neki problem vezan uz disciplinu. Nacionalni ustavi zemalja također su odigrali veliku ulogu u razvojnim putovima rukovođenja disciplinske ovlasti. Velik je doprinos i međunarodnih konvencija i međunarodnih sudova (Strasbourg) vezanih za osnovna načela kaznenog prava.

Važno je napomenuti da se u izvještajima zemalja spominju i jurisdikcije viših sudova ili drugih vlasti koje upravljaju disciplinskim vlastima (npr. Čile).

Za disciplinsko sudovanje predviđeno je da u određenim slučajevima u sebi sadržava sankcije tipa ograničenja slobode neke osobe, posebno kod postupanja vezanih uz vojsku (Francuska, Čile, Grčka, Italija) i zatvorenike (Njemačka, a poslije Francuska i Italija).

Iz nekih izvještaja proizašlo je da postoje određeni nedostaci u kvaliteti samih sudaca te da je potrebno sposobno i neovisno sudstvo da bi se mogla donijeti pravilna i zakonita odluka. Tako član tijela koji je sudjelovao u istrazi nekog slučaja ne može poslije sudjelovati u donošenju odluke. Neovisnost i samostalnost tijela i sudaca koji donose odluke istaknuta je kao iznimno važna. Iz nekih izvještaja uočava se da je prisutna određena mješavina disciplinskih tijela unutar kojih se profesionalni suci, a ponekada je riječ samo o pravnicima, miješaju s osobama iz same organizacije iz koje potječe i optužena osoba ili koje je ona član. Vezano uz napredak u neovisnosti tijela disciplinskog postupka, u slovenskom izvještaju ističe se činjenica da današnju disciplinsku komisiju

bira ministar, a ne načelnik policije, kako je bilo prije. Kao suprotno ističe se primjer njemačkog izvještaja gdje se navodi da su određene disciplinske vlasti dužne slijediti upute i mogu biti zamijenjene od nadređenih po hijerarhiji.

Vezano uz sam postupak, naglašeno je da je potrebno u potpunosti poštovati načelo zakonitosti u svim njegovim sadržajnim zahtjevima (*lex scripta, lex praevia, lex stricta, lex certa*) i pravo na pravično suđenje (*fair trial*). Iz izvještaja se vidi da se u disciplinskim postupcima poštuje presumpcija okrivljenikove nevinosti, načelo *in dubio pro reo*, ograničeno se cijeni svjedočenje svjedoka po čuvanju kao i suoptuženika. Međunarodne konvencije ne određuju direktno načine pokretanja disciplinskih postupaka, već je to prepušteno nacionalnim vlastima i svakom nacionalnom sustavu usporedo s pravom provođenja istrage i suđenja. Također, nije određeno ni neko razumno vrijeme za suđenje, već to ovisi od slučaja do slučaja, a u vezi je sa samim okolnostima svakog tog jedinog slučaja.

Vezano uz žrtvu nekoga djela, do sada su joj mnogobrojni pravni sustavi davali mogućnosti da pokrene kazneni progon protiv počinitelja kaznenog djela koje je ujedino i disciplinsko djelo, što je razumljivo s obzirom na svrhu disciplinskog postupka.

Ističe se da se poštuje i načelo *audiatur et altera pars*, jer se čini nemogućim izreći sankciju a da se ne saslušaju razlozi okrivljenika (tako primjerice slovenski izvještaj navodi da razlog vraćanja predmeta na ponovni postupak u povodu uložene žalbe čini nepriznavanje prava na saslušanje).

Pravo da optuženik bude odmah i detaljno obaviješten o predmetu optužbe i da mu se ostavi primjereno vrijeme za pripremu obrane u disciplinskim postupcima općenito je prihvaćeno (primjerice, optuženik ima uvijek pravo izvršiti uvid u spis - Nizozemska, optuženik može dobiti uvid u osobne dosjee, službene zabilješke - Francuska...).

Problem, vidljiv iz mnogih izvještaja, jest pitanje koliko vremena treba ostaviti okrivljeniku za pripremu obrane nakon što je upoznat s optužbom. Najneprihvatljivija je varijanta iz čileanskog izvještaja, gdje se navodi da to vrijeme mora bit vrlo kratko. Kao najbolje navodi se rješenje iz španjolskog izvještaja gdje se ističe kako je potrebno osigurati dovoljno vremena optuženiku od obavijesti o optužbi da pribavi dokaze u svoju korist i pripremi obranu. Zanimljiv je danski izvještaj gdje se navodi da iako se općenito ostavlja dovoljno vremena za sve pripreme do početka suđenja, u disciplinskim postupcima u vojsci okrivljenik ima samo 24 sata za pripremu obrane, a taj vremenski raspon povećava se na vrijeme od 14 dana minimalno u disciplinskim postupcima u području ekonomskih organizacija. Također, u njemačkom izvještaju ističe se da za vojne obveznike i vojnike samo obavještavanje o pokretanju disciplinskog postupka nije početno potrebno jer se podrazumijeva da saslušanje okrivljenika mora biti izvršeno u što kraćem vremenu i što je prije moguće, a da se ne ugrozi svrha istrage.

Pravo na obranu nije potpuno potvrđeno kao u kaznenim postupcima. Tako se npr. u kineskom izvještaju navodi da se pravna pomoć ne smatra potrebnom u disciplinskome postupku zbog jednostavnosti i lakoće disciplinskih sankcija. Zanimljivi su sustavi koji predviđaju mogućnost slobodnog izbora u tim odlukama, pogotovo kad se za pomoć ne bira pravnik, već kolega, član same institucije kao i okrivljenik, kao npr. kod vojnih snaga. Dužnost biranja branitelja pravnik ne bi bila preporučljiva kao isključiva, baš u navedenom primjeru vojske gdje puno više za okrivljenika može učiniti osobno znanje o njemu i specifična familijarnost u vojsci. Dok je u Njemačkoj branitelj uvijek pravnik, koji se ponekad bira s posebnih lista branitelja, u Italiji kod vojnih slučajeva pomoć tijekom postupka vojniku može pružati jedino njegov kolega.

Vezano uz prikupljanje dokaza u postupku, zanimljivo je da u Njemačkoj postoji diskrecijska ovlast tijela koja provode disciplinski postupak da odbiju dokazne prijedloge okrivljenika, a iz poljskog izvještaja proizlazi da je u inkvizitornom tipu postupka okrivljenik ispitan jedino kroz istragu. Nadalje, danski izvještaj ističe kao mogućnost da okrivljenik priloži pisani iskaz svjedoka radi svoje obrane, dok je u Grčkoj obvezno da radi obrane u disciplinskom postupku sudac ispita minimum svjedoka. Za obranu su ponekad od iznimne važnosti dosjei koje posjeduju nadležne vlasti ili neke institucije, pa su neke zemlje poput Grčke, Meksika i Slovenije to prepoznale kao potrebu, dok npr. Njemačka poznaje niz iznimaka od tog pravila slobodnog pristupa podacima (posebno u vojnim disciplinskim postupcima). Optuženik u postupku ima pravo ispitivati svjedoke obrane i optužbe, sukladno načelu jednakosti oružja (iznimke ima Kina).

Vezano uz javnost postupka, može se reći da ona nije pravilo, tako da je javnost isključena u Čileu, dok je u Meksiku i Grčkoj bez iznimaka uvijek dopuštena. Neka srednja rješenja čine npr. ona poljska i austrijska, gdje u većini postupaka nije dopuštena prisustnost javnosti.

Nakon provedenih postupaka donose se odluke koje su obično obrazložene uz navođenje razloga za pojedinu donesenu odluku. No uočena je velika razlika u izvještajima što se tiče javnosti donesenih odluka. U nekim izvještajima, kao npr. u izvještajima Belgije, Grčke i Čilea, javnost odluka dopuštena je u potpunosti, dok se npr. kod Italije, Danske i Francuske izvještaji u tome razlikuju s obzirom na vrstu disciplinskog postupka. Neke zemlje, poput Austrije, Njemačke, Poljske, Slovenije i Španjolske, isključuju, uz određene iznimke, načelo javnosti donesene odluke, čime se štiti reputacija okrivljenika. Javnost odluka može se iskoristiti i kao sankcija (francuski i danski izvještaj) ili kao garancija prava nekoj trećoj osobi (Meksiko).

Sve zemlje koje su odgovorile na upitnik i dale izvještaj predviđaju mogućnost žalbe protiv disciplinske odluke, pa i do najviših sudskih instancija u pojedinoj državi. To otvara put sudskoj kontroli odluka disciplinskih tijela, kojih se odluka valjanost i zakonitost preispituje od tih neovisnih tijela.

Kaznene mjere stvar su ili posebno osnovanog tijela s disciplinskim ovlastima, koja su primjerice u Sloveniji ili Austriji zadužena za izricanje sankcija, ili kaznene mjere poduzimaju hijerarhijski nadređene vlasti. Općenito, generalno je prihvaćena i mogućnost suspenzije s posla civilnih zaposlenika, a da se pri tome zaboravlja ekonomska situacija tih osoba, jer one u vremenu trajanja suspenzije primaju umanjenu plaću. Za disciplinsko sudovanje predviđeno je da u sebi sadržava sankcije tipa ograničenja slobode neke osobe, posebno kod postupanja vezanih uz vojsku (Francuska, Čile, Grčka, Italija) i zatvorenike (Njemačka, a poslije Francuska i Italija). No, izrečene sankcije obično se odnose na prestanak radnog odnosa, nečastan otpust iz vojske, policije, državne službe itd.

Vezano uz pitanje kakav utjecaj i posljedice na disciplinski postupak ima eventualno provedeni kazneni postupak ili onaj koji je u tijeku zbog stvari koja je predmet i disciplinskog postupka, primijećeno je da su disciplinski postupci, iako su im isti temelji i subjekti kao i kaznenih postupaka, neovisni o kaznenim postupcima. No, zanimljivo je austrijsko izvješće gdje iz teorije proizlazi da bi u slučaju kad je otvoren kazneni postupak u stvari koja je predmet i disciplinskoga postupka trebalo doći do suspenzivnog efekta s obzirom na disciplinski postupak u tijeku (iznimka su vojska i zatvorenici). Suprotno se ne predviđa kao obligatorno, iako bi se u zakonima mogle predvidjeti neke situacije koje bi mogle dovesti do ekonomičnosti u kaznenom postupku.

Nadalje, u Sloveniji se isključuje mogućnost da se u kaznenom postupku koriste dokazi pribavljeni tijekom disciplinskog postupka zbog različitosti u načinima pribavljanja tih dokaza, dok se iz ostalih izvještaja vidi da su neke zemlje više otvorene za tu soluciju, posebno Čile, dok Meksiko to u cijelosti prihvaća.

Zanimljivo je pitanje vezanja odluke donesene u kaznenom postupku s disciplinskom odlukom kao *res iudicata*. U nekim izvještajima navodi se da disciplinske vlasti i suci ne mogu ignorirati materijalne činjenice spoznate od suca u kaznenom postupku sa zaključkom o predmetu zasnovanom na istim činjenicama o kojima se sudi na disciplinskoj razini. Tako se u izvještajima Grčke i Austrije navodi da kaznena presuda ne ostavlja mjesta sumnji u pogledu provjere već utvrđenih činjenica. No ipak, u belgijskom, grčkom i čileanskom izvještaju priznaje se da takve kaznene odluke ipak ne mogu u potpunosti vezati disciplinska tijela i suce.

U disciplinskim postupcima također se prepoznaje pravo okrivljenika na šutnju a da se to ne uzima na štetu okrivljenika, sukladno načelu *nemo tenetur prodere se ipsum* (neke iznimke kod Kine). Kršenje takvog okrivljenikova prava bilo bi kršenje privilegija od samooptuživanja.

Iz kratkog pregleda izvještaja profesora Marija Chiavara razvidno je da među zemljama postoje različite varijante - posebice s obzirom na vrstu - disciplinskoga postupka i tijela koja ga provode, no najbitnije je da se poštuju i štite

ljudska prava utvrđena međunarodnim konvencijama i sporazumima kao i praksom koja proizlazi iz rada Međunarodnog suda za ljudska prava.

3.2. Nacrt preporuka (*Draft resolution*)

Države koje su sudjelovale na Kongresu u Santiagu složile su se da primjena načela kaznenog postupka na disciplinske postupke ne može zanemariti neka osnovna i bitna načela, a posebice načelo zakonitosti vezano uz određenost inkriminacija djela i sankcija za njih. Također, disciplinski postupci primjenjuju se na velik broj ljudi i spadaju u kaznene postupke, iako između njih i kaznenih postupaka postoji razlika s obzirom na svrhu.

Stoga su se države složile da bi sljedeći kongres u Pekingu trebao usvojiti određene preporuke (njih ukupno deset)⁵:

- Disciplinske povrede moraju biti jasno određene i nedvosmislene, a sankcije određene zakonom.
- Sankcije za disciplinske povrede trebale bi biti razumne i proporcionalne težini povrede i osobnim okolnostima počinitelja, disciplinski postupak ne bi smio biti korišten u dijelu kao kazneni postupak i posebno ne kao mogućnost dugotrajnog zatvora.
- Neovisno sudstvo treba biti inspirirano pravilom "izvan svake razumne sumnje" pri donošenju odluka, preporučljivo je da tužiteljstvo bude odvojeno od istražnih tijela i da se tijela koja provode suđenje odvoje od onih koja kažnjavaju odnosno izvršavaju kazne.
- U slučaju da sankcije nisu izrečene od vlasti koja je neovisna o organizaciji/tijelu kojeg je disciplina povrijeđena, mora se okrivljeniku dati pravo žalbe neovisnom i odvojenom sudu, koji mora imati snagu suspendirati izvršenje izrečene sankcije, bez obzira na zahtjeve obrane.
- Tijekom disciplinskog postupka, uzimajući u obzir potrebu za pojednostavljenjem postupka, okrivljenik mora uživati osnovna prava pravičnoga suđenja: presumpciju nevinosti i s njome povezano načelo *in dubio pro reo*, pravo na iznošenje obrane koje sadržava pravo na ispitivanje svjedoka obrane i optužbe pod jednakim uvjetima (*equity of arms*), kao i obrazloženje i transparentnost same odluke, odnosno iznošenje razloga i obrazloženje relevantnih činjenica koje su donijele do takve odluke.
- Pristup dokumentima i podacima državne uprave ili organizacije koja dijeli disciplinske ovlasti relevantnim za otkrivanje istine mora biti zagarantiran obrani, osim u slučaju bitnih javnih razloga koji bi to isključili, no ni u jednome slučaju nije moguće utemeljiti osudu na podacima koji su tajni.

⁵ Principles of Criminal Procedure and Their Application to Disciplinary Proceedings - Draft Resolution, *Revue Internationale de Droit Pénal* (Vol. 74), Association Internationale de Droit Pénal, br. 3/4, 2003., str. 1001-1002.

- Mora se omogućiti okrivljenikovo pravo na obranu i pravo da bira pravnike kao odvjetnike po vlastitom nahođenju ili osobe koje će ga zastupati, a koje posjeduju saznanja o službi/djelatnosti koje su pravila povrijeđena; ako si okrivljenik ne može priuštiti branitelja s obzirom na svoje materijalno stanje, mora mu se osigurati besplatna pravna pomoć.
- Saslušanje prije suđenja nekoga tijela mora biti javno, osim u slučajevima kad se mora zaštititi moral ili podredno privatni život stranaka, kao i u slučajevima zaštite nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu.
- Kad se kaznena odgovornost može dodati uz disciplinsku, a disciplinska sankcija uz kaznenu sankciju, okrivljenik u kaznenom postupku ne može podležti dvostrukom sankcioniranju, a to dvostruko sankcioniranje ne može se obrazlagati i biti opravdano različitostima postupaka i svrha koje se postižu disciplinskim i kaznenim postupkom.
- Nužno je osigurati okrivljenikovo pravo na šutnju.

To su osnove za zakonito i pravično provođenje disciplinskih postupaka, a ujedno se time nastoji unificirati sama materija, pa to treba prihvatiti kao bitne smjernice daljnjeg razvoja te materije.

4. OPĆENITA OBILJEŽJA DISCIPLINSKIH POSTUPAKA U NEKIM DRUGIM DRŽAVAMA

4.1. Općenita obilježja disciplinskih postupaka u Sloveniji

Sama definicija disciplinskoga prava kao pravila kojima se rukovode članovi pojedine grupe osoba sa svrhom očuvanja unutarnjeg reda te pojedine grupe nije baš u skladu sa slovenskim izvještajem i pravnim shvaćanjem disciplinskog postupka u Sloveniji.⁶

Disciplinsko pravo u Sloveniji se primjenjuje na područjima u svezi s povredama obveza proizašlih iz radnoga odnosa, prava društava, vojske i policije, zatvorenika i ostalih institucija gdje je potrebno održavati disciplinu. Popisi vezani uz disciplinsko sudovanje svrstani su u tri hijerarhijske razine, prva je na razini Ustava koji čini početni okvir, druga je zakonodavna razina, a treća je razina izvršne vlasti (kolektivni ugovori, odluke, odluke zaposleničkih vijeća...). Međunarodni pravni izvori imaju poseban položaju u slovenskom zakonodavstvu te se obvezno prihvaćaju načela iz međunarodnog prava i ugovora.

Slovenski sudovi u svome radu primjenjuju isključivo pravne norme na svaki pojedini slučaj pa nije moguće da se neka odluka koristi kao presedan u

⁶ Sugman, G. K., Slovenia - Principles of Criminal Procedure and Their Application in Disciplinary Proceedings, *Revue Internationale de Droit Pénal* (Vol. 74), Association Internationale de Droit Pénal, br. 3/4, 2003., str. 1063-1076.

drugim slučajevima. No, odluke viših sudova ponekad utječu na niže sudove u smislu stvaranja i ujednačivanja sudske pravne prakse i valjanog tumačenja zakona.

Slovenija je proteklih godina bila zemlja u tranziciji, što se očitovalo promjenama i na zakonodavnom planu. Posebice je to očito po izmjeni političkog sustava prelaskom iz socijalističkoga u parlamentarnu demokraciju, iz susatva društvenog vlasništva i planske proizvodnje, u sustav privatnog vlasništva i slobodnog tržišta. Tako se mijenjao i pojam disciplinske odgovornosti, od odgovornosti društvu i državi u sustavu socijalizma, do odgovornosti pojedinca kao njegova prava jer je prekršio obveze koje proizlaze iz ugovora o radu, uz očuvanje svih ostalih prava koja mu pripadaju.

U Sloveniji materiju disciplinskoga sudovanja okvirno reguliraju Zakon o radu iz 2002. godine (na snazi od 1. siječnja 2003., slovenski službeni list br. 42/02.), dok je *lex specialis* Zakon o državnim službenicima. Detaljnije odredbe o disciplinskome sudovanju mogu se naći u Pravilniku o disciplinskome postupanju u državnim tijelima, pravosuđu i lokalnoj samoupravi (slovenski službeni list br. 58/03.).

Materija prava društava regulirana je Zakonom o društvima, no odredbe o disciplinskome postupku nalazimo u unutarnjim pravilima društava.

Disciplinski postupci vezani uz policiju regulirani su Zakonom o policiji, no kako policija spada u državnu službu, primjenjuje se i Zakon o državnim službenicima.

Za vojsku vrijede odredbe Zakona o obrani iz 1994. godine, no detaljna disciplinska pravila određena su Pravilnikom o službi u slovenskoj vojsci.

Vrlo su različite sankcije koje se primjenjuju u disciplinskome postupku. Tako iz izvještaja proizlazi da **državni službenici** mogu dobiti izvanredni otkaz, premještanje na neko drugo radno mjesto, mogu biti degradirani u službi ili im se može otkazati ugovor o radu. **Policijski službenici** mogu biti kažnjeni javnom opomenom za manje povrede službene dužnosti, dok je za ozbiljnije povrede moguće kao sankciju izreći prestanak radnoga odnosa.

Općenito, vezano uz sam disciplinski postupak, u izvještaju se navodi da je funkcija tužitelja odvojena od funkcije disciplinskog suca. Disciplinska komisija koja provodi postupak sastoji se od članova koji imaju najmanje pet godina radnog iskustva i fakultetsko obrazovanje, a zaposleni su u tom tijelu kao i osoba koja se tereti da je počinila povredu. Tijelo ili osoba koji provode disciplinski postupak također provode i istragu, a osobe koje provode postupak donose i odluku. Nakon provedenog postupka postoji mogućnost žalbe na odluku komisije.

Vezano uz **disciplinsku odgovornost i postupke u policiji**, može se reći da se postupak pokreće na inicijativu ravnatelja policije ili osobe koju on za to ovlasti. Disciplinsku komisiju imenuje ministar, a sastoji se od deset članova. Navodi se da je to tijelo danas puno više neovisno, i to od kada je ustanovljeno u sjedištu Ministarstva.

Određena procedura predviđena je i za suce i zatvorenike, no nije bitna za sadržaj ovoga rada te se neće na ovome mjestu dalje razlagati.

Kao osnovne garancije ljudskih prava vezane uz postupanje i njihovu primjenu na polju disciplinskih postupaka spominju se pravičnost suđenja, presumpcija nevinosti, pravo na obranu, pravo na ispitivanje svjedoka obrane/optužbe, a postupak je više akuzatornoga tipa. Također, postupak je javan uz određene iznimke, a nakon provođenja postupka, tijelo donosi svoju odluku, i to bilo oslobađajuću ili optužujuću, u pisanoj formi i obrazloženu te ju dostavlja okrivljeniku, koji ima pravo na žalbu višem disciplinskom tijelu.

Postoji mogućnost suspenzije (udaljenja) s posla, na koju se odluku udaljeni službenici mogu također žaliti, no nije pobliže navedeno kome i u kojemu roku.

Kao povezanost između disciplinskog i kaznenog postupka mogu se istaknuti i načelo *ne bis in idem*, odnos među dokazima gdje kaznenom sudu nije u načelu dopušteno koristiti se dokazima iz disciplinskoga postupka jer nisu prikupljeni po istim striktnim pravilima.

Kao zaključak, u izvještaju se navodi da se u disciplinskom postupku, kao dijelu represivnog prava, ipak primjenjuju neke sankcije kojima su prava okrivljenika potencijalno ugrožena pa je nužno postojanje neke ravnoteže na suprotstavljenim stranama i osiguranje svih prava okrivljenika.

4.2. Općenita obilježja disciplinskih postupaka u Njemačkoj

Vezano uz disciplinske postupke u Njemačkoj⁷, treba spomenuti njemačku definiciju podvođenja pod disciplinu, gdje se misli na pravila po kojima se ravna pojedinac na kojega se ta pravila primjenjuju, u smislu njegova prilagođavanja tim pravilima. Znači, postoji objektivna obveza pojedinca da poštuje određena pravila i on ih mora biti svjestan. Podvođenje pod disciplinska pravila uvjetovano je voljom samoga pojedinca. Disciplinsko pravo je pravo *sui generis*, iako je usko povezano s kaznenim pravom, a primjenjuje se za manje ozbiljne prijestupe nego što su kaznena djela. Također, sama je svrha disciplinskoga postupka da se osigura nesmetano funkcioniranje javnih službi ili organizacija. Tako je za disciplinsko pravo specifično da vrlo velik broj opisa povreda čine generalne klauzule, a to u kaznenom pravu, koje je preciznije, nije tako. Nadalje, tijela za provođenje disciplinskih postupaka zadužena su isključivo za zaštitu funkcioniranja i javnog ugleda neke institucije. Stoga disciplinske sankcije, koje također moraju biti točno određene propisima, imaju karakter profesionalnih regulativnih sankcija.

⁷ Rogall, K., Germany - Principles of Criminal Procedure and Their Application in Disciplinary Proceedings, *Revue Internationale de Droit Pénal* (Vol. 74), Association Internationale de Droit Pénal, br. 3/4, 2003., str. 925-928.

Osnovni izvori njemačkog disciplinskog prava bili bi kao prvo Ustav (gdje se već navodi primjena *mutatis mutandis* odredaba kaznenog postupka), a zatim Savezni disciplinski zakon, Zakon o upravnim prijestupima (*Gesetz über Ordnungswidrigkeiten - OwiG*) te Pravilnik o administrativnom službeničkom sudu (*Verwaltungsgerichtsordnung*).

Prilikom provođenja primjenjuju se i poštuju načela kaznenog postupka, a posebice načelo zakonitosti, pravo na pravično suđenje, *ne bis in idem*, zabrana reformacije *in peius*, privilegij protiv samooptuživanja, slobodna sudačka ocjena dokaza, presumpcija nevinosti, pravo na obranu, pravo na ispitivanje svjedoka obrane/optužbe itd.

Kao kazne moguće su uklanjanje iz državne službe, opoziv odobrene mirovine, degradacija u službi, administrativna zabrana kao smanjenje plaće ili mirovine. Kod vojske moguće je kao mjeru izreći pritvor kao i neke strože sankcije od prije navedenih, koje su pobliže određene vojnim pravilima.

Nadležne vlasti za pokretanje postupka najprije podnose disciplinsku tužbu pred službeničkim sudom koji će dalje, nakon usmenog saslušanja optuženika, poduzeti nužnu disciplinsku mjeru ili odbiti tužbu. Optuženika je nužno bez odgađanja obavijestiti o optužbi i pokretanju disciplinskog postupka, kao što ga je nužno i što prije saslušati. Nakon provođenja postupka moguće je uložiti žalbu na odluku Višem upravnom sudu.

Savezni zakon učinio je disciplinski postupak kontradiktornim dajući pravo okrivljeniku da postane stranka u postupku u pravom smislu riječi, odnosno dajući mu jednaka prava kao i optužbi, i to kao mogućnost da podnese dokaze o činjenicama koje bi mogle dovesti do odbacivanja optužbe.

Velike su kritike upućene tome što je tim zakonom disciplinsko sudovanje (za državne službenike) uklonjeno od kaznenog postupnog prava i vezano s upravnim postupkom, a posebice što državni službenik više ne uživa istu zaštitu kao optuženik u kaznenom postupku. Tako su napuštena načela kaznenoga postupka, a to se ne čini pravim rješenjem za model toga sustava.

Mogući su disciplinski postupci zbog počinjenih povreda, kao što smo već naveli, u državnoj službi, vojsci, drugim organizacijama, sudstvu, u vezi s pritvorenicima, no nigdje se u njemačkom izvještaju decidirano ne spominju postupci u policiji, iako je logično da se i oni provode, no nije navedeno kako ni na koji način.

No u konačnici, uzevši u obzir sve navedene propise, zaključno iz izvještaja proizlazi da je savezno disciplinsko pravo smješteno između upravnog postupka i kaznenog postupka, kao miješani sustav normi koji garantira zaštitu ljudskih prava.

4.3. Općenita obilježja disciplinskih postupaka u Austriji

U austrijskom se pravu disciplinsko pravo⁸ primjenjuje na državne službenike, suce, vojno osoblje, zatvorenike, a i na slobodne profesije tipa odvjetnika, na notare itd.

Navodi se kako bi pojam "unutanjeg reda" bio primjenjiv na zatvorenike i vojno osoblje, dok bi se za ostale moglo reći da se radi o sankcioniranju povreda počinjenih pri obnašanju službene dužnosti ili onih kojima se ugrožava ugled neke skupine.

Disciplinsko pravo u Austriji je regulirano zakonima, dok je u slobodnim profesijama razvidna određena autonomija: posebna tijela provode sam postupak a u njihovu su sastavu obično izabrani profesionalni predstavnici.

Iz izvještaja proizlazi da disciplinski zakoni moraju u sebi sadržavati osnovna načela kaznenog postupka, no povrede discipline nisu striktno opisane kao što je to u kaznenom pravu učinjeno za kaznena djela, već je riječ o generalnim klauzulama. Također, važnu ulogu u disciplinskom pravu imaju i međunarodni izvori, a neformalan je i utjecaj disciplinskoga prava Njemačke, dok znatan praktični i znanstveni utjecaj proizlazi i iz slučajeva i odluka Europskog suda za ljudska prava.

Tijela za provođenje disciplinskog postupka sastavljena su od članova iste profesije ili su miješana, od tih članova i sudaca. Uobičajeno je da je riječ o profesionalnoj i neovisnoj funkciji.

Kao osnovne garancije u postupku navode se pravo na pravično suđenje, *audiatur et altera pars*, pravo na obranu, pravo na ispitivanje svjedoka obrane/optužbe, pravo uvida u spis, pravo na tajnost postupka - postupci i prvog i drugog stupnja su tajni, uz iznimke kad okrivljenik ima pravo zahtijevati da suđenju prisustvuju 2-3 osobe njegova povjerenja, pravo na žalbu višem sudu (tu su postupci uvijek javni) ili Ustavnom sudu na odluke disciplinske komisije u drugom stupnju, no ta mogućnost ne postoji kad je drugostupanjskom komisijom predsjedavao sudac (postupci protiv sudaca, pravnika, zatvorenika).

Nakon provedenih disciplinskih postupaka donose se odluke koje se moraju valjano obrazložiti, uz navođenje razloga za izrečenu odluku, u pismenom ili usmenom obliku. U pravilu odluke se ne objavljuju, no okrivljenik može, ako želi, iznijeti odluku u javnost.

Moguća je i suspenzija od dužnosti tijekom disciplinskog suđenja, i to iz javnoga interesa, reputacije tijela ili ako je okrivljenik ujedino u pritvoru pod sumnjom da je počinio kazneno djelo. Za vrijeme suspenzije osobni dohodak je smanjen za 1/3. Mjere poput zadržavanja i uhićenja nisu dopuštene. Disci-

⁸ Miklau, R., Austria - Principles of Criminal Procedure and Their Application in Disciplinary Proceedings, *Revue Internationale de Droit Pénal* (Vol. 74), Association Internationale de Droit Pénal, br. 3/4, 2003., str. 793-799.

plinsko pravo ne prodire u kazneno pravo, a promjena kaznenog djela u disciplinsko je dopuštena.

4.4. Općenita obilježja disciplinskih postupaka u Kini

Vezano uz disciplinske postupke u Kini,⁹ treba reći da u kineskom rječniku pojam “discipline” ima dva značenja, i to pravni i onaj koji se odnosi na pravila ustanovljena za ljude koji izvršavaju naredbe i odgovorni su za njihovo ispunjenje. Naime, kao kontrolna metoda disciplina se uveliko koristi u kineskom društvenom životu. Odredbe o disciplini primjenjuju se na osobe koje su članovi određenih organizacija i u okviru tih organizacija, a imaju određene karakteristike morala i etike i direktno su povezane s osobnim ugledom neke osobe i njezinim položajem u društvu. Discipliniranost čini da unutarnje funkcioniranje neke organizacije bude učinkovito i besprijekorno. Disciplinske odredbe, vezano uz hijerarhiju subjekata, imaju mnogostruke izvore, tako u formi zakona (npr. Zakon o nadzoru u javnim službama Republike Kine, tj. *Law of Administrative Supervision of the Peoples Republic of China*), disciplinskih odredbi unutarnjih organizacija, škola, tvornica, instituta, a sve u pisanoj formi. Također, osim takvih pisanih pravila postoje brojna nepisana, no u izvještaju se pobliže ne određuje na što bi se ona trebala odnositi.

Sama disciplinska pravila, koja su u skladu s kineskim Ustavom, pokrivaju brojna područja i dosta su komplicirana. Kao ta područja navode se disciplinska pravila javnih službi i vlasti (npr. Komunističke partije) te nejavnih službi (npr. Nogometni savez).

Sam disciplinski postupak označuje se kao specifičan postupak koji se vodi protiv subjekata kad upravna vlast istražuje i otkrije povredu discipline. Većina postupaka je tajna, a zainteresirana strana nema pravo izbora hoće li postupak biti tajan ili ne. Vezano uz moć javnih vlasti u Kini, potrebno je spomenuti da je demokratski centralizam osnova o kojoj bi trebalo razgovarati, jer je navedeno utjelovljeno u disciplinskom postupku. Tako pojedini slučaj najprije razmatra kolektiv, a konačnu odluku donosi hijerarhijski nadređeni u ime i za dobrobit tog kolektiva.

Što se tiče sankcija, nije predviđeno ograničavanje slobode čovjeka u obliku zatvaranja ili pritvaranja, a sankcije kao i postupak imaju potpuno drukčiju svrhu od onih u kaznenom postupku. Usput podsjećamo da se u Kini za određena kaznena djela još uvijek izriče i izvršava smrtna kazna.

⁹ Jianlin, B., *The Application of Criminal Procedural Principles in Discipline Procedure in China*, *Revue Internationale de Droit Pénal* (Vol. 74), Association Internationale de Droit Pénal, br. 3/4, 2003., str. 839-860.

Postupke provode disciplinske vlasti koje su neovisne i mogu kažnjavati prekršitelje discipline (npr. Komisija za nadzor Komunističke partije Kine...). Odjel upravnog nadzora discipline podijeljen je na dva dijela, onaj istražni i sudski. Prvi je zadužen za prethodni postupak, kao npr. prihvata slučaja, uzimanje u obradu, istragu, prikupljanje dokaza (manje striktna procedura prikupljanja dokaza no u kaznenom postupku, te je dokaze moguće upotrijebiti i u kaznenom postupku), sortiranje spisa o saslušanju osobe koja je povrijedila disciplinu, podnošenje izvještaja sudskom odjelu. Nakon prihvaćanja slučaja, odjel određuje dvije osobe koje će biti zadužene za slučaj, jedna od njih je glavna. Sam postupak saslušanja optuženika odvija se tako da se odjel može uvjeriti u postojanje povrede discipline, a može odlučiti i da se saslušaju razlozi koje za to daje optuženik. Nakon što osobe zadužene za slučaj prouče slučaj, o svemu izvješćuju sudski odjel koji će dalje raspraviti stanje stvari i dati mišljenje o slučaju. Osoba zadužena za slučaj napisat će izvještaj o suđenju. Nakon što pročita izvještaj, nadređena osoba u odjelu podnijet će izvještaj nadređenoj osobi u odjelu koji nadzire te odjele, koja će donijeti konačnu odluku.

Vezano uz načela kaznenoga postupka zajamčena Zakonom o kaznenom postupku Narodne Republike Kine i uz prava koja proizlaze iz Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima te utjecaj tih prava na disciplinski postupak, iz izvještaja proizlazi da se može reći kako su ona u disciplinskome postupku usvojena. To se odnosi na pravo na neutralno, pravedno i otvoreno suđenje, načelo ekonomičnosti, pravo na obranu, pravo na žalbu, *in dubio pro reo*, pravo na neovisno sudstvo, čuvanje prava i sloboda čovjeka itd. No, neka obrambena prava okrivljenika se ne poštuju, kao npr. pravo okrivljenika na šutnju, pozivanje svjedoka i njihovo unakrsno ispitivanje, što je i razvidno iz prethodno objašnjenog postupanja upravne disciplinske vlasti.

Kazneni postupak u Kini eliminira disciplinski postupak, pa u slučaju da disciplinske vlasti utvrde kako je osoba uz koju se povezuje određena disciplinska odgovornost sumnjiva da je počinila kazneno djelo, slučaj se predaje u nadležnosti sudbenih vlasti.

Uočava se različitost svrha kaznenog i disciplinskoga postupka jer, kako se u izvještaju navodi, nakon provedenog kaznenog postupka osoba može biti lišena slobode izricanjem kazne zatvora, dok se nakon provedenog disciplinskog postupka sankcija može odnositi na gubitak posla i radne kvalifikacije, kao i gubitak ugleda i časti.

U zaključku izvještaja navodi se nužnost da Kina hitno usvoji neka bitna načela kaznenog postupka posebno povezana za zaštitu prava čovjeka, kojima bi unaprijedila svoj sustav i društvenu kontrolu.

5. XVII. MEĐUNARODNI KONGRES ZA KAZNENO PRAVO MEĐUNARODNOG UDRUŽENJA ZA KAZNENO PRAVO (AIDP), Peking, 12.-19. rujna 2004.

5.1. Općenite naznake o temama i radu na Kongresu u Pekingu uz poseban osvrt na rad III. sekcije Kongresa vezan uz disciplinski postupak

U organizaciji Međunarodnog udruženja za kazneno pravo (AIDP) održan je u Pekingu od 12. do 19. rujna 2004. XVII. međunarodni kongres za kazneno pravo.¹⁰

Na Kongresu se raspravljalo o temama iz općeg i posebnog dijela materijalog kaznenog prava, kaznenog procesnog prava i međunarodnog kaznenog prava. U ukupno četiri sekcije raspravljalo se o četiri teme za koje su prethodno bili održani pripremni kolokviji (I. – sekcija: Kaznena odgovornost maloljetnih osoba u nacionalnom i međunarodnom pravnom poretku, II. sekcija: Korupcija i srodna kaznena djela u međunarodnim poslovnim odnosima, III. sekcija: Disciplinski postupak, IV. sekcija: Konkuriranje nacionalne i međunarodne kaznene sudbenosti i načelo *ne bis in idem*).

Prethodnim radom po temama na pripremnim kolokvijima za svaku temu posebno pribavljen je potreban materijal o kojem se na Kongresu raspravljalo te su sastavljeni prijedlozi dijelova kongresnih rezolucija, koji su na općoj skupštini izglasani te prihvaćeni, što će u nastavku rada biti izloženo.

No, za potrebe ovoga rada bitan je rad III. sekcije o disciplinskom postupku, na koju je temu pripremni kolokvij održan na Kongresu u Santiagu u Čileu u razdoblju od 21. do 26. rujna 2003., o čemu je u prethodnim dijelovima rada već bilo riječi.

Vezano uz sam rad III. sekcije na Kongresu s temom disciplinskog postupka pod predsjedanjem profesora Alfreda Etcheberryja, iz relevantne literature¹¹ razvidno je da je glavni izvjestitelj bio profesor Mario Chiavario koji je govorio o sadržaju rasprave u Santiagu, kao i o svojem referatu koji je na tu temu podnio podijeljenom u tri dijela: prvi dio - opća pitanja disciplinskog pravosuđa, drugi dio - temeljna procesna jamstva i mogućnost njihove primjene u disciplinskim postupcima te treći dio - odnos disciplinskog i kaznenog postupka.

¹⁰ Svi obrađeni podaci potječu iz: Cvjetko, B., Kurtović, A., Krapac, D., Đurđević, Z., XVII. međunarodni kongres za kazneno pravo (Međunarodno udruženje za kazneno pravo, AIDP), Peking, 12.-19. rujna 2004., Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 12, br. 1/2005., str. 223-225.

¹¹ Cvjetko, B., Kurtović, A., Krapac, D., Đurđević, Z., XVII. međunarodni kongres za kazneno pravo (Međunarodno udruženje za kazneno pravo, AIDP), Peking, 12.-19. rujna 2004., Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 12, br. 1/2005., str. 223-225.

Ukratko, u prvom dijelu istaknuto je da je kod disciplinskih djela riječ o povredama pravila ponašanja javnopravnog karaktera pri obavljanju raznih javnih ili državnih službi, državnih dužnosti ili profesionalne djelatnosti te da se tim inkriminacijama štiti njihov ugled i moralni integritet. Istaknuta je nužnost da postupak za izricanje disciplinskih sankcija bude određen, kao i da same sankcije budu pravno određene, s obzirom na činjenicu da načelo zakonitosti u svojoj punoj određenosti ne mora biti dosljedno poštovano. Nužno je postojanje prava na žalbu okrivljenika neovisnom i nepristranom sudu kada disciplinski postupak provodi tijelo koje je provodilo samu istragu ili ono koje nije funkcionalno nezavisno od tijela u kojem se provodi disciplinski postupak i kojeg su pravila ponašanja povrijeđena, s time da ta žalba djeluje suspenzivno.

U drugom dijelu razgovaralo se o konstrukciji disciplinskog postupka i jamstvima prava obrane. Rezimirano je da najveći broj zemalja disciplinske postupke provodi po modelu kaznenog postupka. No, istaknut je novi njemački model disciplinskog postupka kao čistog upravnog postupka (*Bundesdisziplinar-gesetz* od 9. srpnja 2001.), koja novina nije doživjela neke pozitivne kritike, već je većina zemalja ostala pri kaznenoprocесnom modelu. Kao već kroz ovaj rad spomenuto, očigledno je da se Hrvatska za disciplinska sudovanja u MUP-u RH opredijelila za tu novinu, a za kritike vezane uz to upućuje se na prethodne dijelove ovog rada.

U pogledu jamstva prava obrane zaključeno je da se disciplinski postupak može promatrati kroz načela pravičnog postupka, no da je opseg svih tih prava u disciplinskom postupku različit od onih u kaznenom postupku, pa je stoga moguće i ograničiti njihov domet, a ujedno time i domet samog načela pravičnog postupka.

Vezano uz treći dio i pitanje primjene načela *ne bis in idem* rečeno je da se u većini zemalja pokretanjem kaznenog postupka prekida disciplinski postupak, no kod nekih zemalja, poput Slovenije, Hrvatske, Austrije (disciplinski postupci za kažnjениke i vojne osobe) predviđeno je kao mogućnost da ne dođe do prekida takvih postupaka te da se oni vode usporedo s kaznenim postupkom. Također, kod nekih zemalja, npr. Poljske i u određenim slučajevima Francuske, čeka se sudska odluka kaznenog suda da bi se vidjelo hoće li se nastaviti s disciplinskim postupkom.

Također, u nekim zemljama disciplinska tijela imaju ovlast prema okrivljeniku primijeniti određene mjere, primjerice suspenzije, dok kod nekih zemalja ta ovlast prelazi pokretanjem kaznenog postupka na tijela kaznenog postupka, pa se kao primjer navode Njemačka i Španjolska.

Istaknute su i neke razlike pri upotrebljivosti dokaza izvedenih tijekom disciplinskog postupka. Ti dokazi u većini zemalja nisu upotrebljivi za potrebe kaznenog postupka, iznimka je Meksiko, no obrnuto vrijedi bez iznimke.

Spomenuto je i pravo okrivljenika na šutnju koje se u većini zemalja načelno priznaje na temelju ustava, dok se u nekima ono derogira raznim iznimkama

(Austrija, Grčka, Nizozemska - dispozicija suca da ocjenjuje šutnju kao indicij krivnje), dok se primjerice u Belgiji takvo pravo isključuje.

Pri razgovorima o navedenim pitanjima, razvidno je iz literature da je od kineskih sudionika sekcije pri izražavanju mišljenja došla do izražaja rigidnosti kineskog postupka, kao posljedice sustava stroge discipline u društvu, što je u ovome radu bilo naznačeno već pri obradi disciplinskog postupka u Kini s pripremnog kolokvija u Santiagu.

5.2. Prihvaćene preporuke vezane uz primjenu načela kaznenog procesnog prava u disciplinskim postupcima

Još na Kongresu u Santiagu, kao pripremnom kolokviju, obrađenom u prethodnom dijelu rada, države koje su sudjelovale u radu usuglasile su se da bi Kongres u Pekingu trebao usvojiti određene preporuke, što je i učinjeno posljednjeg dana Kongresa, kad je opća skupština prihvatila ove preporuke (njih ukupno deset):¹²

- Disciplinske sankcije moraju biti dovoljno jasne i predvidive. Sankcije i bitna procesna pravila moraju biti pravno propisani. Sankcije za disciplinske prijestupe moraju biti razborite i razmjerne težini prijestupa te osobnim okolnostima počinitelja. Disciplinski postupak ne smije se koristiti kao 'prerušeno' kazneno pravosuđe.
- Okrivljeniku se mora osigurati nepristrana odluka na temelju preciznih i pravno propisanih jamstava. Preporučljivo je odijeliti tijela disciplinskog postupka koja imaju istražne ovlasti i ovlasti disciplinskog progona na jednoj strani od tijela koja imaju ovlast suditi i izricati kazne na drugoj strani.
- Ako sankcije ne izriče tijelo koje je različito od onoga koje ima ovlast istraživanja ili progona disciplinskih prijestupa ili koje nije neovisno o organizaciji koja je disciplinski prekršitelj, okrivljeniku se mora omogućiti pravo na žalbu neovisnom i nepristranom sudu koji mora raspolagati ovlašću da odgodi izvršenje sankcije na okrivljenikov zahtjev.
- Tijekom disciplinskog postupka, čak i uz uvažavanje potrebe za njegovim pojednostavljenjem kojom on može biti nadahnut, okrivljenik mora uživati bitna prava pravičnog i brzog suđenja uključujući: pretpostavku nedužnosti i s njom povezano načelo *in dubio pro reo*; poštovanje prava obrane uključujući pravo okrivljenika na šutnju te pravo da ne surađuje ni na koji način u utvrđivanju svoje odgovornosti, pravo da ispita svjedoke protiv

¹² Cvjetko, B., Kurtović, A., Krapac, D., Đurđević, Z., XVII. međunarodni kongres za kazneno pravo (Međunarodno udruženje za kazneno pravo, AIDP), Peking, 12.-19. rujna 2004., Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 12, br. 1/2005., str. 246-248.

- sebe te izvede svjedoke sebi u korist pod istim uvjetima kao što su izvedeni svjedoci protiv njega te pravo na obrazloženu odluku.
- Obrani se mora jamčiti pristup ispravama i podacima javne uprave ili druge organizacije koja ima disciplinske ovlasti koji su važni za utvrđivanje istine, osim ako takav pristup nije isključen zbog fundamentalnih razloga javnog interesa. U svakom slučaju, nije dopušteno izreći sankciju na temelju dokaza koji su čuvani u tajnosti od obrane.
 - U čitavom tijeku disciplinskog postupka okrivljenik mora imati pravo na učinkovitu pomoć neovisnog odvjetnika kojeg je osobno odabrao ili, alternativno, pravo da izabere pomoć neke druge osobe koja dobro poznaje organizaciju koja ima disciplinske ovlasti. Ako to zahtijevaju interesi pravde, okrivljenik mora biti ovlašten na besplatnu pomoć neovisnog odvjetnika, koji će mu biti službeno određen ako okrivljenik nema materijalnih sredstava osobno plaćati njegove usluge.
 - U načelu, rasprave u disciplinskom postupku trebaju biti javne, uz iznimku postupaka u kojima se izriču blaže sankcije i situacije u kojima je potrebno zaštititi moral, malodobnike, privatni život stranaka ili, u demokratskom društvu, ako postoje razlozi nacionalne sigurnosti. Okrivljenik mora imati pravo da zahtijeva nejavnu raspravu, osim ako to nije izrazito protivno javnom interesu.
 - Ako se kaznenopravna krivnja može nadovezati na disciplinsku te disciplinska sankcija dodati na kaznenu, okrivljenik u kaznenom postupku ne smije biti podvrgnut udvostručenju sankcija, osim ako to nije opravdano razlikom u dobrima i interesima koja štite disciplinske i kaznene sankcije. U potonjem slučaju, načelno se ne trebaju izricati sankcije iste vrste.
 - Disciplinska tijela ne smiju imati pristup istražnim mjerama koje imaju prisilni karakter, zadiru ili potencijalno utječu na privatnost neke osobe i koje nisu dopuštene u istragama u kaznenom postupku. U svakom slučaju, obavijesti i dokazi pribavljeni mučenjem nisu dopušteni kao temelj za izricanje disciplinskih sankcija, a niti se obavijesti i dokazi pribavljeni u disciplinskom postupku primjenom istražnih mjera koje imaju prisilni karakter, zadiru u privatnost neke osobe ili potencijalno utječu na tu privatnost i koje nisu dopuštene u istragama u kaznenom postupku, smiju koristiti u kaznenom postupku.”

U usporedbi s nacrtom preporuka s pripremnog kolokvija iz Santiaga (obrađenog u ovome radu pod 3.2.), razvidno je iz prethodno izložene rezolucije s Kongresa u Peking u da su usvojene preporuke u bitnom iste onima iz nacrta preporuka s Kongresa pripremnog kolokvija u Santiagu.

Tako su donesene osnovne smjernice koje bi državama trebale poslužiti pri lakšem reguliranju same materije disciplinskog prava i provođenja disciplinskih postupaka na velikom broju područja u državi i društvu, pri čemu je zauzeto stajalište da posebice treba voditi računa o poštovanju općih načela prava,

naročito načela zakonitosti u smislu propisanosti i određenosti disciplinskih inkriminacija i sankcija, no ipak uzimajući u obzir da se kazneni postupak svrhom razlikuje od disciplinskog te da se iz tog razloga određene razlike moraju i trebaju uvažavati i opravdavati.

6. ZAKLJUČAK

Kao što je već na više mjesta u tekstu navedeno, disciplinsko pravo je materija *sui generis*. Iako disciplinski postupak spada u kaznene postupke, svrhom se bitno razlikuje od kaznenog postupka norme kojeg u odgovarajućoj mjeri i sam primjenjuje. Iako se smatra "blažim" postupkom s obzirom na njegovu navedenu svrhu i sankcije koje se nakon provedenog disciplinskoga postupka mogu izreći, nužno je istaknuti da sankcija tipa prestanka radnoga odnosa, konkretno u Ministarstvu unutarnjih poslova RH, nikako nije "blaga" sankcija. Naime, njome se izravno utječe na ljudsku sudbinu i takva vrsta sankcije dokida čovjekov izvor egzistencije, što je naročito teško u današnje vrijeme manjka radnih mjesta. Također, poseban je problem i činjenica što su mnogi policijski službenici kojima je presudom disciplinskoga suda okončao radni odnos završili isključivo policijske škole (srednju policijsku školu ili Policijsku akademiju, zanimanje dipl. kriminalist), te da nisu kvalificirani i školovani za obnašanje bilo kakvih drugih poslova osim ovoga koji su izgubili na nečastan način. Stoga je potrebno shvatiti sam značaj i težinu takvih odluka koje okrivljeniku mogu puno teže "pasti" nego npr. osuđujuća presuda kaznenoga suda kojom mu je izrečena novčana kazna, uvjetna osuda ili eventualno neka kratkotrajna kazna zatvora.

Novi ZDS, koji je stupio na snagu, za disciplinski postupak u MUP-u RH predviđa kao striktan Zakon o općem upravnom postupku, a ne više odgovarajuću primjenu ZKP-a, iznimno je loš model, nespojiv s kaznenom prirodom disciplinskog postupka, a iz same prakse u početku njegove primjene razvidna je nespojivost upravnog postupka s odlučivanjem o nečijoj krivnji za počinjenje neke teške povrede službene dužnosti. Iako se tijekom disciplinskog postupka uzima izjava od policijskog službenika koji se tereti za počinjenje takve povrede, u biti je riječ o njegovoj obrani, a ni na koji način on nije, zbog zakonske nepredviđenosti, upozoren da ima npr. pravo braniti se šutnjom. Štoviše, ZUP predviđa da su stranke u postupku dužne govoriti istinu i da je davanje lažnog iskaza kazneno djelo, pa bi slično upozorenje u preksi dovelo do direktnog kršenja Ustava RH, pa tako i Europske konvencije o ljudskim pravima i slobodama iz 1950. godine. No, iz novog prijedloga ZOP-a izgleda da se razmatra ponovno uvođenje odgovarajuće primjene ZKP-a kao i do 1. siječnja 2006., što je ispravno rješenje.

Nadalje, vezano uz poredbene sustave obrađene u okviru ovoga rada, može se sažeti da se kroz izvještaje država vide određene razlike u tim sustavima,

države se trude poštovati temeljna načela kaznenoga postupka te posebice zaštititi i očuvati ljudska prava, dok se u Hrvatskoj uvođenjem upravnog postupka u disciplinsko sudovanje MUP-a za teške povrede službene dužnosti ta prava doslovno protuzakonito i protuustavno nastoje ignorirati, kao što je već objašnjeno.

Nadalje, disciplinski postupci, kako između država, tako i unutar država, razlikuju se s obzirom na djelatnosti na koje se odnose, a posebice je uočena veća striktnost i strogoća u vojnim disciplinskim postupcima nego u ostalima. Slično je i u policiji, no sve obrađene države nisu se osvrtales poseбно na policiju kao dio represivne državne vlasti, već možda više na neke službeničke postupke i povrede u javnim tijelima i organizacijama, te stoga nije bila moguća neposredna komparacija s našim disciplinskim postupkom za policijske službenika. Tako su načelno iznesene neke sličnosti i razlike općenito o svim disciplinskim postupcima kao u velikoj većini isključivo kaznenim postupcima, i to činjenice o povezanosti kaznenog i disciplinskoga postupka, kako se poštuju načela kaznenog postupka te u kojoj je mjeri sve navedeno u pojedinoj državi prihvaćeno poradi primjene. Razvidno je jedino iz kineskoga izvještaja da ta zemlja, u tradiciji koje je duboko usađena potreba za redom i disciplinom u svim segmentima društva, pokazuje izvjesnu rigidnost disciplinskih postupaka, uvjetovanu svojim političkim sustavom povezanim uz Komunističku partiju Kine. Trebala bi, kao što je i zaključeno nakon njezina izvještaja, unaprijediti svoje disciplinske postupke još većim prihvaćanjem osnovnih načela kaznenog postupka, posebice vezano uz okrivljenikovo pravo na šutnju te ispitivanje svjedoka u postupku, kao i mogućnosti njihova unakrsnog ispitivanja od okrivljenika, a sve poradi poštovanja načela jednakosti oružja u postupku (*equity of arms*).

Nadalje, s obzirom na tako općenito provedenu usporedbu s drugim državama, proizlazi da je dosadašnji sustav disciplinskoga sudovanja u MUP-u RH po starom ZDSN-u, koji je predviđao odgovarajuću primjenu ZKP-a, bio doista kvalitetan i odgovarajući. No, stupanjem na snagu novih odredaba ZDS-a više ne zadovoljava standarde te je potrebno što prije ponovo uvesti kazneni postupak u primjenu. Općenito govoreći, šteta je i što Republika Hrvatska kao država nije sudjelovala na Kongresu u Santiagu i što nije predstavila svoje disciplinsko pravo ni na jednom području, no pohvalno je što je hrvatska delegacija ipak sudjelovala u radu Kongresa u Pekingu u svim sekcijama, iako nacionalni referat nije podnijela u svezi s radom III. sekcije na temu disciplinskog postupka, već samo u vezi s radom I. sekcije. Nadalje, analizom proizlazi kao očigledno da sličnosti s našim dosadašnjim postupkom u MUP-u RH ima disciplinski postupak koji se protiv policijskih službenika provodi u Republici Sloveniji, što je vjerovatno uvjetovano i određenim istim korijenima postupaka i zakonodavstva još iz vremena bivše Jugoslavije.

Zaključno, iako u ovome radu nisu obuhvaćeni neki drugi disciplinski postupci koji se protiv drugih struka i osoba mogu voditi u Republici Hrvatskoj,

već je rad utemeljen na disciplinskom sudovanju u MUP-u RH, i to isključivo za policijske službenike koji počine teže povrede službene dužnosti, uz određeno doticanje funkcioniranja službeničkoga suda zaduženoga za disciplinske postupke protiv državnih službenika kao neovlaštenih osoba, koji svi zajedno čine službenike tog Ministarstva, bilo je potrebno i poučno predočiti općenita obilježja disciplinskog sudovanja u nekim drugim zemljama, kao i opće zaključke Kongresa iz Santiaga i prihvaćene preporuke iz Pekinga kao buduće smjernice.

LITERATURA

1. Cvjetko, B., Kurtović, A., Krapac, D., Đurđević, Z., XVII. međunarodni kongres za kazneno pravo (Međunarodno udruženje za kazneno pravo, AIDP), Peking, 12.-19. rujna 2004., Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol.12, 1/2005.
2. Chiavario, M., Principles of Criminal Procedure and Their Application to Disciplinary Proceedings-General Report, *Revue Internationale de Droit Pénal* (Vol. 74), Association Internationale de Droit Pénal, br. 3/4, 2003.
3. Jianlin, B., The Application of Criminal Procedural Principles in Discipline Procedure in China, *Revue Internationale de Droit Pénal* (Vol. 74), Association Internationale de Droit Pénal, br.3/4, 2003.,
4. Miklau, R., Austria - Principles of Criminal Procedure and Their Application in Disciplinary Proceedings, *Revue Internationale de Droit Pénal* (Vol. 74), Association Internationale de Droit Pénal, br. 3/4, 2003.
5. Rogall, K., Germany - Principles of Criminal Procedure and Their Application in Disciplinary Proceedings, *Revue Internationale de Droit Pénal* (Vol. 74), Association Internationale de Droit Pénal, br.3/4, 2003.
6. Sugman, G. K., Slovenia - Principles of Criminal Procedure and Their Application in Disciplinary Proceedings, *Revue Internationale de Droit Pénal* (Vol. 74), Association Internationale de Droit Pénal, br. 3/4, 2003.
7. Principles of Criminal Procedure and Their Application to Disciplinary Proceedings - Draft Resolution, *Revue Internationale de Droit Pénal* (Vol. 74), Association Internationale de Droit Pénal, br. 3/4, 2003.
8. Marijan, R., Zbirka kaznenih zakona, Narodne novine d.d., Zagreb, rujan 2004. godine - Zakon o kaznenom postupku (Narodne novine br. 110/97., 27/98., 58/99. i 58/02.)
9. Statistički podaci o radu Dicipinskoga suda MUP-a RH za 2002., 2003., 2004. i 2005. godinu iz evidencije Suda
10. Zakon o državnim službenicima i namještenicima, Narodne novine br. 37/01.
11. Zakon o državnim službenicima, Narodne novine br. 92/05.
12. Zakon o policiji, Narodne novine br. 129/00.

Summary

DISCIPLINARY PROCEEDINGS AT THE MINISTRY OF THE INTERIOR OF THE REPUBLIC OF CROATIA AND GENERAL INDICATIONS OFFERED BY SOME COMPARATIVE DISCIPLINARY ADJUDICATION SYSTEMS

This paper presents disciplinary proceedings conducted against police officers at the Ministry of the Interior of the Republic of Croatia with regard to serious infringements of official duty. Such proceedings were formerly conducted as criminal proceedings *sui generis* until the new Act on Civil Servants and Employees (Official Gazette no 92/05) came into force. This Act prescribes a new regime starting from 1 January 2006. It lays down that disciplinary proceedings would from that day be conducted in conformity with the provisions of the General Administrative Procedure Act (Official Gazette no 53/91, 103/96 – Decision of the Constitutional Court of the Republic of Croatia). The paper presents the proceedings conducted so far, and the case law of the disciplinary court from the beginning of its independent work on 1 January 2002 to 1 January 2006, with a brief presentation and review of the new regulation which is to be implemented in the future, and which, when this paper was written, had just started to be applied in practice with the coming into force of the new Act on Civil Servants and Employees.